БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

ШЫН

1925 чылда үндезилеттинген

1963 ч. ФЕВРАЛЬ 13 СРЕДА № 37 (5441).

СЭКП Тыва обкомунуң болгаш Кызыл хооркомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң органы

Өртээ 2 көп,

СЭТА-ның медеглели

Каттышкан Штаттар чер адааның ядролуг шенелделерин Невадада катап эгелээн дээрзиниң дугайын АКШ-тың атомнуг энергия талазы-биле комиссиязы бо чылдың февраль 8-те дыңнаткан. Ооң-биле холбаштыр дараазында үүлдү медеглээринге СЭТА төлээлеттирген.

1963 чылда ядролуг чепсектиң чаңгыс-даа шенелдезин кылбаан турар болгаш ук чыл ындыг шенелделерни мөңгези-биле бүрүн хоругдааныың баштайгы чылы болу бээр дээрзинге идегел чер адаанга шенелдени катап эгелээнииң үезинге чедир бүгү делегейге туруп турган. КНО-нуң Кол Ассамблеязының XVII сессиязының 1962 чылдың ноябрь 7-деги резолюциязы ядролуг шенелделерни 1963 чылдың январының 1-ден эгелеп соксадырынче кыйгырган. Бир эвес барыын талакы күрүнелер база-ла шак ынчаар кылыр болза Совет чазак ядролуг чазылдырыышкыннар чорутпас болдунуң шиитпирлииниң дугайын ол резолюция-биле холбаштыр медеглээн. Чер адааның ядролуг чазылдырыышкыннарын катап эгелээн Каттышкан Штаттарының хөделиишкиннери болза бүгү-ле улустарының тура-соруун илередип турар Кол Ассамблеяның шенелделерин 1963 чылдың январының 1-ден эгелеп соксадыр дугайында шиитпирин АКШ-тың чазаа тоомчага албайн турарының дугайын херечилеп турар-дыр.

Каттышкан Штаттарның ядролуг шенелделерни катап эгелээн чоруу КНО-нуң Кол Ассамблеязының айыттынган шиитпирин АКШ болгаш барыын талакы өске-даа күрүнелер чүге деткивейн турганының чылдагааның ажыдып турар. Чажыт чүүл илергей апарган, ССРЭ-ниң Министрлер Төвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевтуң АКШ-тың президентизи Кеннедиге чоокта чаа чоруткан бижиктериде тайылбырлаттынган, ядролуг шенелделерни хоругдаар дугайында Совет чазактың чаа саналдарын көөрде АКШ-тың чазаа кандыг бодалдарны удуртулга болдуруп турганы ам оңза илергей апарган. Ядролуг шенелделерни хоругдаарын контрольдаарынга илередип тыварыныц национал херектелдери мырыңай четчир дээрзи экизи-биле билдингир турда-ла, Совет Эвилели чылда ийи-үш инспекцияны чорударынга болгаш ядролуг чепсектиң чер адааның шенелделерни хоругдаарын хайгаараары-биле ядролуг күрүнелериниң кайызының-даа девискээринге автоматтыг сейсмиктиг станцияларны тургузарынга чөпшээрешкен.

Чаа совет саналдарны чаагай тура-соруктуң илерээшкини кылдыр, ядролуг чепсектиң шенелделерин соксадыр дугайында дугуржулганы эң-не кыска хуусаада чедип алырыныр болдунар аргазын берип турар, ядролуг шенелделерни хоругдаарының айтырыын шиитпирлээринче чугула үндезинбарымдаалыг базым кылдыр бүгү делегейге үнелээн. Ядролуг шенелделерни соксадыр дугайында дугуржулга чарарын амга чедир-ле үзүп келген барыын талакы күрүнелериниң өжегээр идип үндүрген шаптыктаашкыннарын ооң-биле чайлаткан.

Барыын талакы күрүнелериниң туруштарынга уткужуп турар ол совет саналдарга үндезилээш, дугуржуушкуну дүрген чедип ап болур дээрзинге бүзүрээн Совет чазак, совет саналдарны чугаалажып көөр чугаалажыышкыннар дугайында АКШ-тың чазааның дилээнге чөпшээрешкен. Ынчалза-даа бо чылдың январының ийиги чартыында Нью-Йоркка болгаш Вашингтонга бир талазында ССРЭ-ниң төлээлекчилери-биле, өске талазында АКШ-тың болгаш Англияның төлээлекчилериниң аразында болуп эрткен ол чугаалажыышкыннарга чогумчалыг түңнелдер чедип алдынмайн барган. Ооң чылдагааны болза АКШ-тың чазааның кол сагыш салыышкыны дугуржуушкунну дилеп тывары эвес, а ядролуг чепсектиң шенелделерин катап эгелээринге белеткел болуп турганы-дыр. Чогум-на ынчангаш Нью-Йоркка болгаш Вашингтонга америк төлээлекчилер бүгү болдунар аргалар бар турда-ла, шенелделерни соксадыр дугайында дугуржулга чарарынга шаптыктап турар шиитпирлеттинмээн кол айтырыгларны дугуржуп алырынга каттышпайн турганнар-дыр.

Чепсегленишкинин дүжүрер талазы-биле 18 күрүнелериниң комитединиң ажылы Женевага катап эгелээр деп турарының бүдүүзүнде АКШ-ка ядролуг чаа чазылдырыышкыннар чаңгыланып эгелей берген. Ол чазылдырыышкыннар Женевада чугаалажыышкыннарны нарыладыр болгаш ядролуг шенелделерни хоругдаар дугайында дугуржулга чедип алырын база харын-даа 18-тиң комитединиң бүгү ажылын бергедедири чугаа чок.

Чер адааның ядролуг шенелделерин катап эгелээн чорук чепсегленишкинин эңдере бүдүрериңге чаа идигни берип турар. Ол базымның болдурар уржуктары дээш бүгү харыысалганы АКШ-тың чазаа хүлээр ужурлуг.

Мурнакчыларга деңнежир

Социалистиг көдээ ажыл-агыйның мурнакчыларының алдарлыг армиязы, бүгү совет чуртта ышкаш, бистиң республикада хүн бүрүде өзүп көвүдеп турар. Олар колхозтарга болгаш совхозтарга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн дыка бедидериниң сорулгаларын дидими-биле шиитпирлеп, ажыддың чаа-чаа аргаларын болгаш методтарын тып, көдээ ажылаатый бүдүрүлгезин улам ыңай көдүрериниң оруктарын көдээнин ажыл-ишчилеринге айтып турар.

Ниитиниң малының баш санын өстүрер, мал ажылының продуктуларын бүдүрерин болгаш күрүнеге садарын көвүдедир талазы-биле 1962 чылда чедип алган чедиишкиннери, чүткүлдүг күш-ажылы дээш СЭКП обкомунуң бюрозу болгаш республиканың Министрлер Төвүлели чоокта чаа көдээ ажыл-агыйның 150 ажыг мурнакчыларының аттарын республиканың Хүндүлел самбызынга киирерин шиитпирлээн.

Ол мурнакчыларның аразында саанчылар, хойжулар, бызаа болгаш каваан ажаакчылары, инек кадарчылары бар. Колхозтарның болгаш совхозтарның 70 саанчылары эрткен чылын бир саар инекке онааштыр ортумаа-биле 1697-ден 2588 кг чедир сүтү сагган, 52 хойжулар 100 хойга онааштыр 101—132 хураганнарны менди доруктурун, база 36 хойжулар бир хойдан 2,7—7,1 кг дүкү кыргын алган. 25 каваан ажаакчылары төрүүр кол каваннардан 10—18, дүнгүш каваннардан—6—10 каваан оолдарын доруктурган, семиртир каваннар ажаап турар 12 каваан ажаакчылары бир башка онааштыр хонукта 345—800 грамм, 14 бызаа ажаакчылары бир бызаага онааштыр хонукта 500—1000 грамм, 21 инек кадарчылары бир башка онааштыр хонукта 536—1128 грамм немелде деңзини алган.

Бистин мурнакчыларывыс бедик көргүзүглер чедип алыр дээш доктаамал күзениишкин-биле ак-сеткилдиг ажылдавышаан, ажыл-агыйда аргаларны болгаш курлавырларны, өртемниң болгаш мурнакчы дуржулганың чедиишкиннерин ажыглап, оон өренип, боттарының база эш-өөрүнүн күш-ажылының түңнелдери дээш Төрээн чуртуң мурнунга харыысалгазын медерелдии-биле билип турары-биле шылгарангай чедиишкиннерни чедип алганнар.

Көдээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдер дээш күштерин болгаш бидиглерин харамнанмайн, эрес-маадырлыг ажылдап турар мурнакчылар бисте хөй. Ындыг болза-даа оларның дуржулгазын өөренир, бүдүрүлгеге нептередир ажыл республиканың ажыл-агыйларының хөй кезиинде дыка четпес тургустунган. Ооң ужурунда эвээш чарыгдал-биле продукция бүдүрер талазы-биле хожудап, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидерин, продукцияның бөтүнезин чиигедирин чедип албайн турар ажыл-агыйлар бар.

Өртемниң чедиишкиннерин болгаш мурнакчы дуржулганы нептередир талазы-биле колхозтарда, совхозтарда парткомнар, бүдүрүлге эргелелериниң, ажыл-агыйларның удуртукчулары, ылаңгыя даянылгакөргүзүглүг ажыл-агыйлар тодаргай хемчег албайн турар.

Көдээ ажыл-агыйны күчүлүг көдүрери, ооң продукгуларынга чурттуң хереглелин четче хандырары **коммунистиг тургузуушкуннуң шалыпчы фронтузу, бүгү партияның, бүгү улустуң херээ.**

Шалыпчы фронтунуң дайынчыларының мурнуку олдуунга туржуру хүндүлүг болгаш хөй чүүлдерни онаап турар улуг чаагай херек.

Бистиң республикада көдээ ажыл-агыйның он-он мурнакчыларында продукция бүдүрерин көвүдериниң улуг курлавырлары болгаш аргалары бар. Ортумак болгаш куду көргүзүглүг ажыл-ишчилер мурнакчыларның дуржулгазын үргүлчү өөренип, ону ажыглап, олар ышкаш ажылдаарын чедип алыр херек. А мурнакчылар болза боттарының дуржулгазынга хожудап турарларны өөредир, оларны өрү көдүрер ужурлуг.

Партия болгаш совет органнары, девискээр аайының бүдүрүлге эргелелериниң, даянылга-көргүзүглүг ажыл-агыйларының, колхозтарның болгаш совхозтарның удуртукчулары, оларның тускай өртемниглери, көдээниң бүгү ажыл-ишчилери өртемнин чедиишкиннерин болгаш мурнакчы дуржулганы бүгү ажылагыйларга, бригадаларга, фермаларга дидим болгаш шудургу нептередип, ниитиниң ажыл-агыйын ёзулуг өртемге үндезилеп чорудар хүлээлгелиг. Мурнакчы дуржулганы нептередир, мурнакчыларның хүрээленин калбартыр төлээде, продукция бүдүрериңге колхозчуларның, совхозтар ажылчыннарының материалдыг сонуургалын бедидер, күш-ажылдың нормалаашкыны, төлевирин шын организастаар, колхоз бүдүрүлгезинин бүгү адырларынга күш-ажылдың немелде төлевирин болгаш совхозтарга күш-ажыл төлевириниң аккорд-шаннал системазын калбаа-биле нептередири чугула. Ол ышкаш мурнакчы ажылагыйларга, бригадаларга, фермаларга экскурсиялар кылырын, дуржулга солчулгазының ужуражыышкыннарын организастаарын практикалаар херек.

Чаа, мурнакчы чүүлдерни пропагандалаары болгаш практикага нептередири көдээ ажыл-агыйның бүгү адырларын улам ыңай көдүрериниң күчүлүг үндезини. Олар боттары чедип келбес. Оларны дилеп тывар, нептередир херек. Чер-черниң партия, совет органнары СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунуң шиитпирлерин боттандырарыңче көдээниң ажыл-ишчилерин мобилизастап, мурнакчы чаартыкчыларның чедиишкиннерин хөй-хөй колхозчуларның, совхозтар ажылчыннарының чедиишкини болдурар, СЭКП обкомунуң бешки пленумунуң шиитпирлерин херек кырынга күүседирин чедип алыр ужурлуг.

Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедир талазы-биле бүгү улустуң социалистиг чарыжын организастаар дугайында Краснодар крайның Усть-Лабинск бүдүрүлге эргелелиниң ажыл-ишчилериниң патриотчу эгелээшкинин СЭКП Төп Комитеди деткээн. Ол эгелээшкинни ам чурттуң көдээ ажыл-агыйының бүгү ажылдакчылары деткип, продукция бүдүрерин көвүдедир дээш социалистиг чарышты калбартып, чаа-чаа хүлээлгелерни ап турар. Бистиң республиканың көдээ ажыл-агыйының ажылдакчылары бүгү-эвилелдиң бо чарыжынга калбаа-биле киржип, продуктуларның элбекшилин тургузарынга чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алыры оларның чугула сорулгаларының бирээзи болур.

РОВНО ОБЛАСТЬ. Краснодар крайның Усть-Лабинскиниң бүдүрүлге эргелелиниң көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының кыйгырыынга харыылавышаан, Березновтуң бүдүрүлге эргелелинде «Дружба» көдээ ажыл-агый артелиниң ажыл-ишчилери көдээ ажыл-агый продукциязын бүдүрерин көвүдедири-биле чаа курлавырларны илередип турарлар. 150 гектар тулаа черлерни шиңгээдип алыр деп шиитпирлээн. Бо чылын гектар чер бүрүзүнден ортумаа-биле кукурузаның 80 центнерден эвээш эвес бышкан тараазын алырын, 600 тонна сүттү болгаш 160 тонна эттни бүдүрерин колхоз хүлээнген.

ЧУРУКТА (оң талазындан): «Дружба» колхозтуң даргазы Н. Ф. Степанюк, звено удуртукчузу С. Я. Миронец болгаш хову бригадазының бригадири А. В. Гонта.

Фото А. Платоновтуу. СЭТА-ның фотохрониказа.

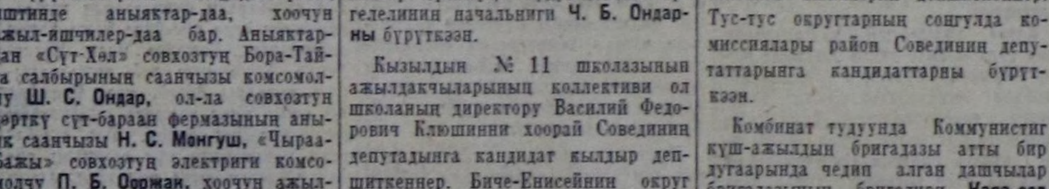

Депутаттарга кандидаттарны бүрүткээн

Эвилелдешкен республикаларның Дээди Советтериниң депутаттарына кандидаттарны бүрүткээри уламчылап турар. Воронеж области Калачеевскиниң сонгулда округунуң округ сонгулда комиссиязы РСФСР-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга СЭКП ТК-ның кежигүнү, РСФСР-ниң Министрлер Төвүлелиниң даргазы **Геннадий Иванович Вороновту** бүрүткээн.

Ооң өске сонгулда округтарынга депутаттарның кандидаттарынга төп көвүрүг тудуунуң начальниги **Н. Е. Пащенкону** (Москва), «Красный Богатырь» заводтуң мастери **В. А. Опаленованы** (Москва), академик **А. А. Бочварны** (Ленинград), «Косинскин» совхозтуң хаван ажаакчызы **Е. А. Князеваны** (Алтай край), Боханскиниң колхоз-совхоз бүдүрүлге эргелелинин парткомунуң секретары **В. Б. Башенхаевти** (Иркутск область), Бурятияның Агинск национал округунда СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг колхозтуң хойжузу **Цы Пылма Санжиебаны** (Чита область) бүрүткээн.

Украинада кандидаттарның бүрүткээшкини доозулган. Республиканың Дээди Совединге сонгуттурарының чөпшээрелин берген кижилериниң аразында Киевтиң Ленин аттыг «Арсенал» заводунуң сурақлыг токары **Г. Я. Царин**, Донбасстың алдарлыг шахтёру, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **А. А. Кольчин**, Харьков областың СЭКП-нин XXI съездизи аттыг колхозунуң комбайнери **И. А. Сулема**, УССР-ниң эртемнер академиязының президентизи, ленинчи шанналдың лауреады **Б. Е. Патон** болгаш өскелер-даа бар.

Үзбек ССР-ниң Дээди Совединин депутаттарының кандидаттарынга СЭКП ТК-ның ортаакы Азия Бюрозунуң даргазы **В. Г. Мамоносов**, Үзбек ССР-ниң Министрлер Төвүлелинин даргазы **Х. Курбанов**, ортаакы Азия совнархозунуң даргазы **С. И. Кадышев** болгаш өскелерни-даа бүрүткээн.

БИСТИҢ РЕСПУБЛИКАДА

Чөөн-Хемчик район Совединге депутаттарга кандидаттар бүрүткээри доозулган. Район Совединиң депутаттарынга ниитизи-биле 75 кандидаттарны бүрүткээн. Оларның иштинде ажылчыннар 20, колхозчулар 17 кижи. 75 кижиден 50 кижи бир дугаар депшиттирген.

Бүрүткеттирген кандидаттарның иштинде аныяктар-даа, хоочун ажыл-ишчилер-даа бар. Аныяктардан «Сүт-Хөл» совхозтуң Бора-Тайга салбырының саанчызы комсомолчу **Ш. С. Ондар**, ол-ла совхозтуң дөртку сүт-бараан фермазының аныяк саанчызы **Н. С. Монгуш**, «Чыраа-Бажы» совхозтуң электриги комсомолчу **П. Б. Ооржак**, хоочун ажыл-ишчилерден «Сүт-Хөл» совхозтуң ийиги фермазының инек кадарчызы **О. С. Эрен**, ол-ла совхозтуң дөртку хойжу бригадазының кадарчызы **Д. С. Ондар**, «Искра» колхозтуң зоотехниги **И. С. Иргит** болгаш ооң-даа өске хөй-хөй мурнакчылар бар.

• • •

Кызыл хоорай Совединиң депутаттарынга кандидаттар бүрүткээшкини үргүлчүлеп турар. Юбилейный № 16 округтуң комиссиязының хуралы болган. Хоорай Совединиң депутадынга кандидат кылдыр уругларның музыка школазының директору Алексей Александрович Пановту бүрүткээр дугайын округ сонгулда комиссиязының даргазы эш Харламова дыңнаткан. **А. А. Пановту** депутатка кандидат кылдыр бүрүткээр деп комиссия доктааткан.

Горныйның № 117 округ сонгулда комиссиязы хоорай Совединиң депутадынга кандидат кылдыр «Сельэлектростройнуң» тудуг-монтаж эргелелинин начальниги **Ч. Б. Ондарны** бүрүткээн.

Кызылдың № 11 школазының ажылдакчыларының коллективи ол школаның директору Василий Федорович Клюшинни хоорай Совединиң депутадынга кандидат кылдыр депшиткеннер. Биче-Енисейнин округ сонгулда комиссиязының хуралынга эш **А. Ф. Клюшинни** депутатка кандидат кылдыр бүрүткээр дугайында доктаалды хүлээп алган.

Күш-культурнуң № 37 округ сонгулда комиссиязының хуралынга сонгулда комиссиязының даргазы эш К. Кундуп хоорай Совединиң депутадынга кандидатты бүрүткээн дугайын дыңнаткан. Бо сонгулда округунуң талазы-биле депутатка кандидат кылдыр Тываның көдээ ажылагый техникумунуң башкызы Евгения Андреевна Середкина депшиттирген. Округтуң сонгулда комиссиязы эш **Е. А. Серединканы** хоорай Совединиң депутадынга кандидат кылдыр чаңгыс үн-биле бүрүткээн.

• • •

Ак-Довуракты «Тыва даг-дүгү» комбинадының ажылчыннары болгаш албан-хаакчылары Барыын-Хемчик район Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр боттарының эн төлептиг кижилерин депшиткеннер. Тус-тус округтарның сонгулда комиссиялары район Совединиң депутаттарынга кандидаттарны бүрүткээн.

Комбинат тудуунда Коммунистиг күш-ажылдың бригадазы атты бир дугаарында чедип алган дашчылар бригадазының бригадири **Кара-оол Монгушту** район Совединге сонгулда талазы-биле № 8 округ сонгулда комиссиязы депутатка кандидат кылдыр бүрүткээр деп доктааткан. Ол ышкаш Ак-Довурак школазының башкызы **И. И. Рассказова**, ыяш кылыглар заводунуң мурнакчы ажылчыны **К. Чучун**, 12 дугаар АТК-ның чолаачызы **Н. В. Игнашкин**, тудуг эргелелиниң штукатур-маляры **Т. И. Уткина**, дашчылар бригадазының бригадири **С. Ураа-Базыр**, Коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы **Д. Ооржак** болгаш өскелерни-даа район Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр округ сонгулда комиссиялары бүрүткегилээн.

Кыйгырыгны деткивишаан

АРЫГ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин болгаш күрүнеге белеткээрин көвүдедир талазы-биле устьлабинчилерниң кыйгырыы совет кижилерни, көдээнин бүгү ажыл-ишчилерин чаа бедиктерже улам хайныктырган. Өвүр районда «Коммунизмче орук» колхозтуң малчыннары краснодаржыларның кыйгырыын бүрүн деткивишаан, дүүнгүзүнден бөгүн, а даарта оон-даа бедик көргүзүглүг болурун илередип турар.

Колхозтуң малы амгы үеде менди болгаш хүр. Ол болза кышка белеткелди эки организастаанын, одарны чөп ажыглавышаан, немелде чемгерилдени, ажаалда хайгааралды эжиктиниң айтып турар. Семис күштүг малдың чүгле продуктулуг бедик болур эвес, ооң-биле кады чаш төлү база боткур, дүрген мандыычал болур.

Бо хүннерде шээр мал оолдаашкыны массалыг үргүлчүлеп турар. Февраль 10-га чедир төрүттүнген 1398 хураган, 473 анай шупту менди, эки доругуп турар. Сүт-бараан фермаларында бызаалдашкыг база эгелээн, баштайгы төрүттүнген 14 бызаалар шупту бар. Эки ажаап, чемгерип турарындан кыштың амгы хүннеринде безин инектин сүдү 4—5 килограммдан кудулавайн турар.

Колхозтуң шээр малы шупту дөрт бригадалар аайы-биле быжыглаттынган. Ол чорук ажыл-агыйны башкарарынга эптиг, кижилериниң материалдыг сонуургалынга база идиглиг. Малдың продуктулуун бедидери ооң уксазын эжиктекининден чугула хамааржыр. «Коммунизмче орук» колхоз хоюнун 60 хире хуузун, мыйыстыг бода малының 30 ажыг хуузун эжиктекен, олче кичээнгейни улам-на улгаттырып турар. Ол болза зооветеринария ажылдакчыларының болгаш малчыннарның кызымак күш-ажылының көргүзүү болур.

Хой ажылының бригадалар төвүнде чаа тудуглар хүн бүрү немежип, малчын суур кылдыр улам калбарып турар. Бора-Шайның малчыннары делгем клубтуг, библиотекалыг, эге школалыг, сад-аслилиг, ында магазин, кино ажылдап турар. Улаатай бригадазының төвү электри чырыткылыг, чунар бажыныг, кызыл булуныг, ында чуртталга бажыннары, культура албан черлери болгаш бүдүрүлге тудуглары улам немежип турар.

Колхозтарда болгаш совхозтарда ажылдың шалыпчы участогу

(„ПРАВДАНЫҢ“ МУРНУКУ ЧҮҮЛҮ).

Бистиң Төрээн чуртувус ужу-кыдыы көзүлбес делгемнерлиг, ооң чер байлаа канчаар-даа аажок улуг, агаар-бойдузу база янзы-бүрү. Төп областарның карак четпес ховуларынга февральдың харлыг дувузу киткеп, күр черниң шөлдериниң механизаторлары хар мөөннеп турдала, Ортаакы Азияның мурнуу талазында тараажылар тараа культуразын тарып эгелей бээр.

Көдээнин миллион-миллион ажылишчилери бөгүн частың дугайында хөй сагыш салып, келир күстүн дүжүдүнүң дугайын бодавышаан чурттап, ажылдап турарлар. 1963 чылда тараа болгаш мал ажылының продуктуларын бүдүрерин көвүдедири дээш бүгү улустуң социалистиг чарыжының тугун көдүрүп үндүрген Усть-Лабинскиниң чер ажылының ажылдакчыларының кыйгырыы колхозчу көдээде калбак деткимчени алган. **Чуртка тараа белетизэрин 4 миллиард 200 миллион—4 миллиард 500 миллион пуд чедирер, зътти, сүттү болгаш өөдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларны бүдүрерин база садып алырын улам көвүдедир деп** — партияның болгаш күрүненин салган ниити сорулгазын чедиишкиниг боттандырар дээш көдээ ажыл-агыйның ажылдакчылары ол патриоттуг эгелээшкини бүгү тала-биле деткивишаан, идепкейлиг демиселди калбартып турар.

Колхозтарның болгаш совхозтарның чаа-чаа курлавырларын ажыглалга киирип ажыглаарынче чер ажылының ажылдакчыларының болгаш малчыннарның күзениишкиннери угланган. СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, СЭКП ТК-ның Президиумунга эш Н. С. Хрущевтуң бижиинде сүмелерингe даянмышаан, бүдүрүлге эргелелериниң хөй нуруузунуң ажыл-ишчилери эрткен чылдың түңнелдериниң ханы анализинге үндезилээш, көдээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдериниң планын ажылдап кылганнар. Тарылганың тургузуун экижидери база дүжүттү бедидери дээн ышкаш ындыг кол-кол курлавырларны ажыглаарынче онза кичээнгейни угландырган.

Эвээш күш-ажылды болгаш акша-хөрөнгини чарыгдап тургаш, хөй санныг продукцияны алыр, гектар чер бүрүзүн улуг ажыктыг кылдыр ажыглаары дээш бүгү чүүлдерни кылып, тодаргай организакчы ажылдың планы-биле ону быжыглап турар бүдүрүлге эргелелериниң, тускай эртемниглериниң болгаш парткомнарның ажыл-чорудулгазы улуг деткиишкинни ап турар.

Колхоз болгаш совхоз бүрүзүнге чайгы чер андарылгазын кызырып база сиген тарылгазын эвээжедириниң күсели-биле улуг үнелиг культураларның тарылгазын көвүдедир арганы тургузарындан ангыда, ону кылырынга эргежок чугула техника, үрезин, кадрлар четчир бе дээрзин эки санап көөрү-биле кады курлавырларны тывар, кижилерни шын тургузар, оларның күш-ажылын шын организастаар талазы-биле ажыл-агыйга дузалаар херек. Кайы ховуга кым ажылдаарыл, кандыг культураны өстүрерил, техниканы кымга хүлээдирил дээрзин амдан эгелеп тодарадыр херек. Участок чер бүрүзү, машина бүрүзү тускай кижилерге быжыглаттынган, олар оон сагыш сагынгыр ээлери болган турар ужурлуг.

Бедик дүжүттү шудургу күш-ажыл, агротехниктиг хемчеглериниң бүгү коллекциязын шыңгыы сагып тургаш өстүрер. Чер ажылының мурнакчылары хөрзүнү ажылдап кылырының бедик сайзырангай аргаларын нептередип, чемишчидилгени мергежилдиг ажыглап, үрезиннинь шынарын экижидип тургаш бедик дүжүттү чедип ап турарлар. Бүдүрүлге эргелелериниң тускай эртемниглери, партия комитеттери бүгү колхозтарга болгаш совхозтарга чер ажылының культуразын бедидеринче, техниканы эки ажыглаарынче угланган тодаргай хемчеглерни боттандырар дугайында сагыш салыр хүлээлгелиглер.

Чаагай дүжүттүң быжыг үндезинин салыр төлээде чаңгыс-даа хүн эрттирбейн часкы хөвө ажылдарынга күзениишкиннии-биле белеткенир херек. Колхозтар болгаш совхозтар чеди чылдың бешки чылында чер болгаш мал ажылының продукциязын бүдүрерин көвүдериңге таарымчалыг байдалдарлыг болуп турар. Көдээже чаа-чаа техника кээп, үрезин бар бооп, ажыл-агыйларның хөй кезиинге күскү чер андарылгазын чоруткан.

Эш Н. С. Хрущевтуң айытканы болза: **«1963 чылда тарааны, зътти, сүттү болгаш өөдээ ажыл-агыйның өске-даа продуктуларын бүдүрерин шапкыны-биле көвүдедирин чедип алыры база дүжүт ажаары, тарылганы ажаап-тежээри, часкы тарылганы организастыг чорудар дээш машина бүрүзүн чогуур өйүнде белеткээри, үрезинни арыглаары, механизатор кадрларны белеткээри — ам кол чүүл болур».**

Часкы тарылгага белеткел — бүгүн өөдээге ажылдың эң шалыпчы участогу болур. Бүгү улустуң чарыжының эгелекчилери—Усть-Лабинскиниң чер ажылының ажылдакчылары социалистиг хүлээлгени алганының сеөлүнде улам-на улуг энергиялыг болгаш сорук кириишкиниг ажылдап турар. Оларның үлегерин Украинада Бершадск, Поволжьеде Энгельск, Ставрополье Петровск, Иркутск области Эхирит—Булагатск, Кур чер крайының Атбасарск болгаш өске-даа бүдүрүлге эргелелериниң тараажылары эдерген. Техника септелгезин организастаары, үрезин арыглаашкыны, кадрларны белеткээри, чемишчидилгени мөөннээри—ол эргелелериниң тускай эртемниглериниң болгаш партия ажылдакчыларының кичээнгейниң төвүнде турар. Олар хүн бүрүде часка белеткелдиң практиктиг айтырыгларын мергежилдии-биле шиитпирлеп, шуут-ла колхозтарда болгаш совхозтарда чер ажылының ажылдакчыларынга тодаргай дузаны көргүзүп турар.

Ооң-биле кады часкы тарылга мурнунуң ажылын организастап турарында улуг четпестерниң болгаш чазыгларның дугайында медээлер «Правданың» редакциязынга кээп турар. Чоокку үеде хову ажылы эгелээр ужурлуг Мурнуу-Казахстан крайда трактор парыгының үш хире кезии база сеялкаларның кезик хирези ам-даа септеттинмээни-биле канчаар эптежирил? Барыын-Казахстан крайның Актюбинск областын хөй-хөй колхозтары болгаш совхозтары техниканы часка ооңум белеткеп турар.

Эки, продуктулуг үрезин чоокка чаагай дүжүт чедип алырын бодаандаа херек чок деп чүве билдингир болгай. Ындыг турбуже Кострома, Иркутск база Житомир областарында ол кол чүүлдүн дугайын барык-ла утпаканнар. Оларда хөй-хөй ажылагыйлар үрезин тараалары чажар шынарынга чедир ажылдап кылбаан. Улам ыңай бурунгаарлаарынга чемишчидилгени шын ажыглаары чугула ужур-дузалыг болур. Минск областың колхозтары эрткен чылын хөрзүнү багай чемишчиткеш чавыс дүжүттү ажаап алган. Ол эрги чазыгны ам база катаптап турар. Областа органиктиг чемишчидилгелериниң сөөртүлгези эрткен чылдан безин багай чоруп турар. Ылаңгыя Крупск, Борисовск, Молодеченск, Логойск болгаш өске-даа бүдүрүлге эргелелериниң ажыл-агыйлары ол ажылдарны четпес чорудуп турар. Чамдык крайларда болгаш областарда механизатор кадрларны белеткээр талазы-биле эргежок чугула хемчеглерни албайн турар.

Бо хүннерде Усть-Лабинскиниң чер ажылының ажылдакчыларының чагаазын чугаалашкан колхозчуларның болгаш совхозтар ажылдакчыларының хуралдары болуп эртип турар. Чер болганда көдээнин ажылишчилери боттарының аргаларын тодарадып, планын ылавылап, социалистиг хүлээлгелерни ап турар. Тараажыларның болгаш малчыннарның чарыжын улам ыңай калбартырынга бүгү тала-биле идиг бээри, часка белеткелдерниң тодаргай сорулгаларын шиитпирлээринче массаның өзүп турар идепкейин угландырары—партия организацияларының хүлээлгези болур.

Хожудап турар ажыл-агыйларны мурнакчыларның деңнелинге чедирип, колхоз болгаш совхоз бүрүзүнге кызыл-тастын, кукурузаның, чочак-тараанның, чигир сөөклазының, хөвеннин болгаш өске-даа культураларның дүжүдүн бедидери — эң чугула, соңгаарладып болбас сорулга болур. Күш-ажылдың мурнакчы аргаларын пропагандалаарда чүгле лекциялар, беседалар кылыры азы эки сүмелер бээри-биле кызыгаарлаттынып болбас. Кижилерни практикага, мурнакчы бригадаларның, ажыл-агыйларның, фермаларның дуржулгазынга өөредир херек.

Мурнап турар ажыл-агыйлар бодунуң кожазынга чедиишкиннерни чедип алыр талазы-биле дузалаар хүлээлгелиг. Мурнакчы колхозтуң азы совхозтуң удуртукчулары, тускай эртемниглери болгаш бүгү ажылишчилери оларның-биле кожа хожудангай ажыл-агый турар болза, ол дээш ниитилел мурнунга моральдыг харыысалганы медерелдии-биле хүлээп көөр ужурлуглар. **Бот-боттарынга коммунистиг дузалажылга, дуржулгазын солчуру—совет кижилерниң күш-ажылының болгаш амыдыралының норма-чижээ болур.**

Совет чер ажылының ажылдакчылары дидим планнары, улуг чогаадыкчы бодалдары-биле часка уткуштур белеткенип турарлар. Чеди чылдың бешки чылын чер болгаш мал ажылының күчүлүг чаа көдүрлүүшкүнүнүң чылы болдурар дээш ажылдаарынга олар долу шиитпирлиглер.

СЭКП обкомунуң V пленумунуң соонда

Малчыннарның амыдырал-чуртталгазынга

СЭКП обкомунуң чоокку хүннерде болуп эткен V пленуму көдээ ишчилериң амыдырал хандырылгазында улуг четпестерни илередип, оларны дүрген чайладырынга хамаарыштыр тодаргай хемчеглерни айыткан чугула доктаалды үндүрген. Пленумнуң ол шиитпирин бистиң «Найырал» совхозтуң ажылчы чоннары сеткил ханыышкын-биле хүлээп ап, ооң дүрген боттанылгазын четтикпейн манап турарлар.

Совхозтуң дирекция чери, партком болгаш ажылчын комитеди пленумнуң шиитпирин күүседиринге хамаарыштыр чоокку үеде ап чорудар хемчеглерни ажылдап кылган. Оларның аразында хову турлагларынга, мал ажылының бүгү фермаларынга бо чылын кызыл булуннарны тудары, Үрбүн болгаш Кара-Тал салбырларның төптеринге доктаамал ажылдаар столоваяларны, Аргалыктыг, Сарыг-Кол, Шанчы дээн ышкаш, малчын өрегелерниң микротөптерге чунар бажыннарны тудары болгаш чамдык салбырларга күскү, часкы кампаниялар үезинде ажылдаар уруглар яслилерин, садтарын ажыдары чергелиг чугула хемчеглер көрдүнүп турар.

Ол ышкаш чазак доктаалын ёзугаар мал болгаш чер ажылында бүгү ажылчыннарны бо чылдың баштайгы кварталында ажылдап кедер тускай хептер-биле хандырган турар. Мал фермаларында, ылангыя ырак одарларда малчыннарны хандырарыбиле 24 чаа бажыннарны октябрь 1-ге чедир тудуп дооскаш, ажыгдалга киирери, 64 өрги бажыннарның капитал септелгезин чоокку үеде чорудары планнаттынып турар.

Малчыннарга аъш-чем болгаш үлетпүр бараанналарының садыглаашкынын шуут-ла аал-өрегелерге чедир организастаар, аная эн-не амыдыралчы чугула бараанналр, бажын херекселдери үзүктелиишкин чок хандыртынган турары рабкооптун шугуму-биле боттаныр.

Бо хүннерде бистиң бүгү активчилеривис малчыннар-биле ажылче бүрүн мобилизастаттынган. Олар малчын бүрүзүнүң аал-оранынга чедип, оларның амыдырал негелделерин ханызы-биле өөренип, политмассалыг ажылды күштелдирип турарлар.

Бо бүгү көрдүнген хемчеглер күүсеттинген соонда бистиң ажыл-ишчилеривистиң амыдырал деннели дыка экижиир болгаш олар көдээ ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин, оларны күрүнеге садарын улам чедиишкинниг шиитпирлеп, коммунистиг элбекшилдиң савазынга хөй байлактарны берип шыдаар.

Материалдыг байлактарны тургузуп турар бистиң ажыл-ишчилеривистиң амыдырал байдалы, культурлуг деннели өскен турзун дээш, совхозтуң удуртукчулары бистер бүгүле чүвени кылыр бис, планнаттынган хемчеглер долузу-биле күүсеттинер.

Х. КУНГАА,
совхозта профэвилелиниң ажылчын комитединиң даргазы.

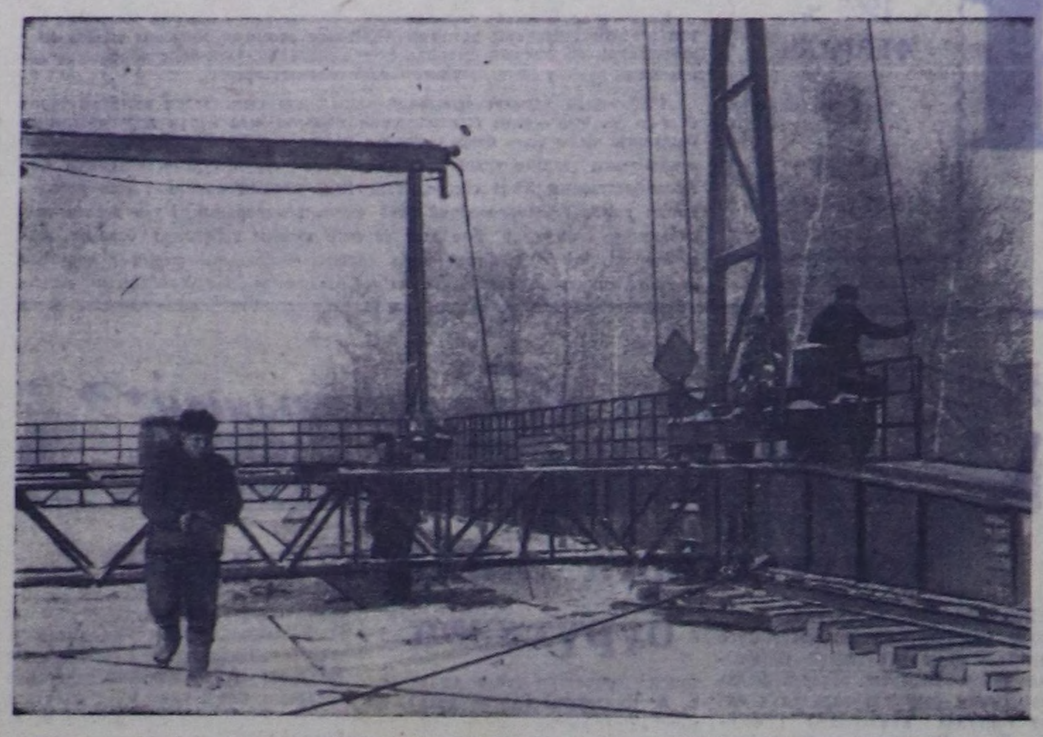

Хемчик хемде демир-бетон көвүруг тудуунуң кол ажылы дооступ турар.
ЧУРУКТА: прораб эш Г. В. Тумашковтуң удуртулгазы-биле монтажниктер көвүруг кырынга оорга салыр көдүртүр кранны белеткеп турары.
Фото Т. ТАЛГАНЧИКТИИ.
Барыын-Хемчик район.

АМДЫГАА ЧЕДИР КИЧЭЭНГЕЙГЕ АЛДЫНМААН

Барыын-Хемчик районнуң колхозтары болгаш совхозтары көдээ ажыл-агыйнын машина-техниказыбиле байлак чепсеглеттинген.

Колхозтар болгаш совхозтар бүрүзүнге техниканы чөп ажыглаар төлээде ажыл-агый, бүрүзү техниканы эки билир болгаш камналгалыг эдилеп шыдаар доктаамал механизатор кадрларлыг турар ужурлуг.

Эткен чылын «Барлык» совхозка эки билиглиг механизатор кадрлар, ылангыя дүжүт ажаан алышкынының үезинде чедишпейн, өске будүрүлгелерден түр кижилер эккеп ажылдадыр ужурга таварышкан. Ол байдал эки түнел бербээн. Тарааны улуг чидириглелиг ажаан алган.

Техниканы башкарып билир кадрлар чок болганының ужурундан эн-не депшилгелиг арга болур электрилиг саалданың «ёлочка» агрегаттары «Барлык», «Шекпээр» совхозтарда болгаш «Большевик» колхозта амга чедир ажыглаттынмайн анаа турар.

Бедик дүжүттүн салымын механизатор кадрлар шиитпирлээр болгай. Бо талазы-биле байдал районның ажыл-агыйларында амдыгаа чедир кичээнгейге алдынмаан.

Часкы хову ажылынга ажылдаар бар техниканы башкарарынга херектиг механизатор кадрлар «Шекпээр» совхозка—15, «Барлык» совхозка—20, «Большевик» колхозка—11 кижи негеттинер. А «Тээли» совхозтуң удуртукчулары ажылдап турар бар механизаторларының тодаргай саны болгаш чеже механизаторлар чедиштезин безин эки билбейн турарлар.

Колхозчуларны, совхозтарның ажылчыннарын болгаш албан-хаакчыларын механизаторнуң тускай эртеминге бүгү-ниити өөредирин организастаар дугайында СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле Бюрозунуң доктаалын ёзугаар районнуң ажыл-агыйларында көдээ ажыл-агый техниказын өөренир талазы-биле 10 бөлгүмнерни тургускан. Оларга өөренири-биле эгезинде 183 кижи дацзылаткан турган.

Бөлгүмнериң ажылы баштайгы хүннерде турганы ышкаш уламчылаан болза, март айга чедир техника өөредилгезиниң программазын дооскан, часкы хову ажылынга четчир санныг механизатор кадрларны белеткеп ап болур турган. Бо хүннерде байдал дүвүренчиг болу берген. Чамдык черлерде бөлгүмнер ёзу барымдаалап тургустунган.

«Барлык» совхоз төвүнде инженер эш Меньшиковтуң удуртуп турар бөлгүмүнде 21 кижиден январь 23-те кичээлге чүгле 9 кижи келген. Январьның 16—17 хүннеринде болур ужурлуг кичээлдер үзүлген. Олла совхозтуң Аксы-Барлык салбырында бөлгүмнүң 26 дыннакчыларындан январь 23-те болган кичээлге 7-ле кижи олурушкан. Дыннакчылар кичээлдерге башкының айыткан түүлдерин демдеглевейн, аная дыннап олургулаарлар.

«Тээли» совхоз төвүнде инженер эш Купоросовтуң болгаш МТМ эргелекчизи эш Пироговтуң башкылап турар бөлгүмү 10 кичээл эрттирген, 6 кичээл үзүлген. 1962 чылдың декабрь 27-ден 1963 чылдың январь 21-ге чедир кичээл болбаан.

Январь 30-де болган кичээлге 20 дыннакчылардан чүгле 9 кижи келген. Өөренип эткен материалдарны ол кичээлге эш Пирогов 7 кижилерден айтырарга харыылап чадап кааннар. Оларның иштинден совхозтуң кол зоотехниги эш Гаражан улуг бергедээшкин-биле харыылаан.

«Шекпээр» совхозтуң Биче-Тей салбырында бөлгүмге техника өөренир дээш 22 кижи ат бижиткен. 7 кижи 8—14 чедир кичээлдер үскеннер. Оларның аразында партия, комсомол кежигүннери, удуртукчу ажылдакчылар-даа бар.

Кичээлдер эрттирерин көдээ ажыл-агый машиналарының талазы-биле механик-практик эш Саая Даржаада дагзып каан. Ол бодунуң инициативазы болгаш оралдажыышкыны-биле бо хүннерге чедир 17 кичээлдер эрттирген.

Көдээ ажыл-агый машиналарының талазы-биле дээди эртемниг эштер Бикмаев, Серебяков болгаш Артамонов механизаторларның бүгүниити өөредилгезинге кандыг-даа киржилге чок болуп турар. Мооң-биле совхозта партком (секретары эш Ооржак) чүге эптежип турар чүве ийик.

Механизаторларның бүгү-ниити өөредилгезиниң чоруп турарының байдалын Биче-Тей салбырында коммунистернің ниити хуралынга чугаалашкан. Ол хуралга совхоз директорунуң хүлээлгезин түр күүсеттип турар кол агроном, техника өөренир бөлгүмнериң удуртукчузу эш Шульгин болгаш кол инженер эш Бикмаев олар олурушааннар. Бо чорук болза, механизаторларның бүгү-ниити өөредилгезин үнелевейн, ону ёзу барымдаалап көөр бодалды херечилеп турар.

Районнуң кайы-даа ажыл-агыйларында бөлгүмнерде «ДТ-54» тракторнуң теориязын өөренирин дооспаан болгаш практиктиг кичээлдерни эгелеваан. Техника өөредилгезинде мал ажылының ажылдакчылары, ылангыя бот-орулга-чарылгалыг хойжу бригадаларның кежигүннери, саанчылар болгаш сүт-бараан фермаларының ажылдакчылары дыка эвээш өөренип турар.

Көдээ ажыл-агый техниказын өөренир бөлгүмнериң дыннакчылары таарымчалыг класстар болгаш өөредилге херектерде-биле хандыртынмаан. Бо бүгү түүлдер механизаторларның бүгү-ниити өөредилгезин чорударынга шаптык ужураштырып турар.

Т. ТАЛГАНЧИК,
«Шынның» корреспондентизи.

* * *

Барыын-Хемчиктиң партия комитеди болгаш ажыл-агыйларның удуртукчулары механизатор кадрларны белеткээр дугайында сагыш салыышкынын күштелдирер хүлээлгелиглер.

Колхозтарның отчёт-соңгулдалыг хуралдары

Чер ажылының культуразын бедидер

«Күш-ажылдың хостуу» колхоз чүгле Улуг-Хем районда эвес, харын республикага баштай организастаттынган, хөй адырлыг, хоочун коллективтиг ажыл-агыйларның бирээзи. Ооң кежигүннери колхоз баштаар черинин ажыл-чорудулгазының дугайында отчёт илеткеди дыннап, чугаалажып, оортан тодаргай түннел болгаш анализ кылыры-биле боттарының ниити хуралынга чыылганнар.

СЭКП-нин чаа Программазы, партияның XXII съездизинин шиитпирлери-биле чепсегленген «Күш-ажылдың хостуу» көдээ ажыл-агый артелинин кежигүннери эткен ажылагый чылында колхозту организасажыл-агый талазы-биле быжыглаар, будүрүлге планында көрдүнген планны онаалдаларны күүседир талазы-биле чогуур хемчеглерни боттандырып, кызымаккай ажылдаанының түнелинде чамдык чедиишкиннерни чедип алганын колхоз даргазы С. И. Каликулин демдеглээн.

Ниитинин малының уксаазын болгаш ооң азырал ажаалдазын экижиринче угландыр чоруткан чамдык хемчеглериң база колхозчу малчыннарның шудургу ажылының түннелинде колхоз мал ажылының колкол продукцияларын будүрериниң база күрүнеге садарының планнарын күүсеткен. 1961 чылга дениээрге 154 тонна хөй сүт, 63 тонна хөй эт будүртүнген. 1962 чылда күрүнеге сүт садарының планын колхоз 109 хуу, эттинин — 100,1 хуу, дуктүүн—101 хуу күүсеткен. Саар инек бүрүзүнден ортумаа-биле 1514 кг сүт сагдынган, хой бүрүзүнден 1,9 кг дүк кыргыттынган.

Мал ажылының продукциязын, ылангыя сүт будүрерин көвүдериниге саанчылар Санчы Көк-кыс, Тюлюш Макпал, Натпит Зоя, Кыргыс Дыспак, Балдан Мария, Сувак Александра, Натпит Марта олар онза шылгаран, эн эки көргүзүглерни чедип алганнар. Инек кадарчылары М. Дамба, Т. Байыр-оол, бызаа ажаакчызы А. Блинова, семиртилге хаваннарының ажаакчызы Т. Маковкин малдың азырал ажаалдазын хүн бүрүде экижидип, малды өстүрүп доруктурар депшилгелиг арга-ларны ажыглап тургаш, эн хөй дензи немелделерин алган. Хойжулар Уйнук-Кара, Чолдак, хаван ажаакчылары Афанасьева, Дудина олар малдың чаш төлүн эки камгалап алганнар.

Малдың баш санын өстүрүп, уксаазын доктаамал экижидип, продуктулуун улам бедидип болур аргаларны колхоз баштаар чери, мал ажылының тускай эртемниглери четпес ажыглап, мал ажылында хөй күш үнер ажылдарны механизаставайн, чаа депшилгелиг мурнакчы чүүлдерни непретрепейн келгенинин түнелинде мал ажылында четпестер узуткаттынмайн турарын колхозчулар боттарының саналдарынга тодаргай чугаалаан.

Ниити малдың баш санынга хамаарыштыр төрүүр малдың баш саны аажок эвээш. Ам мыйыстыг бода малда төрүүр инектериң бот-дензизи үчүле 36 хуу, ниити хойда төрүүр хойларныы—49 хуу болуп турар. Янзы-бүрү чылдагаанналардан малдың өлүп хораар, кызыраар чоруу узуткаттынмайн турар.

Мал кыштагладыышкынынга колхоз ниитизи-биле багай белеткенген. Малга бөдүүн чемнер белеткээринин планы күүсеттинмээн. Амгы үеде сиген, силос, саван эвээжеп турар. Төп сүт-бараан фермазының кажааларындан өске оон-биле кожа хаван фермазында, Кожайда инек, Эйлиг-Хемде, Хендергеде хой кажааларының шынары багай, тар. Кожайда 60 ажыг инек кажаага сыныышпайн даштын хонуп турар. Төп сүт-бараан фермазында сүт саалдазы январьныындан дыка кудулаан. Арган мал көвүдээн. Төп фермада, Кожайда молдургаларда, бызаларда бөжаалык, кодур бар. Эйлиг-Хемде эвээн каш коданнарда хойлар кодурлаан.

СЭКП ТК-ның март Пленумунуң (1962 ч.) шиитпирлеринге дүүштүр колхоз тарылга шөлдериниң тургузуун эде көрүп, ажыл-агыйга быжыглаан, тараа тарыыр черге тарылга шөлүн эткен чылын 4.803 гектар чедирген. Ындыг болза-даа тараанын ниити чыылдазының-даа, күрүнеге тараа садарының-даа планын колхоз күүседип шыдаваан. Колхоз 1961 чылда ажаап алганындан бир катап эвээш дүжүттү ажаап алган. 1962 чылда тараа культураларының бир гектарындан ортумак дүжүт чүгле 7,2 центнер, кызыытастыы—8,5 центнер, кукурузаныы—120 центнер болган. А картофельдин бир гектарындан чүгле 25 центнер дүжүт алдынган.

Дүжүт чүге мындыг куду болганы? Бо айтырыгны харыылап турар чылдагааннар-ла хөй. 1962 чылдың тарылгазынга чүгле 800 гектар чер белеткеттинген турган. 3.500 гектар черни чазын удур, аажок кыдыра кылдыр андарган. Агротехниктиг чүрүмнарны хажыдыр, тарылганы июньнуң ортан үезинге чедир узамдыктырган. Торгалыгга тараан кызыл-тастың хөй кезиин, 78 гектар картофельдин 56 гектарын бок үнүштер хөме алган. Тараа суггарылгазын барык-ла организаставаан. Чүгле 140 гектар черни багай шынарлыг суггарган. Дүжүт ажаап алышкынының үезинде тараанын хөй чидириин болдурган. Шанга чыткан 30 тонна кызыл-тас изип чыдааш, аъш-чемге хереглээр шынарын чидирген.

Хову бригадаларының бригадирлери эштер Токарев, Бюрбюзээн, Санчы, агроном эш Доровских хову ажылдарының шынарын багай контрольдаан болгаш хову ажылдакчыларын четпес удуртуп турар.

Бо чылдың часкы хову ажылдарынга белеткел дугайын колхозчулар база шынгыы чугаалашкан. Мында чангыс-ла эки чүве бар. Ол болза аңгыс андарышкыны болур. Колхоз эткен күзүн 3.330 гектар аңгысты эки шынарлыг андарып белеткээн. Үрезин арыглаашкыны аажок ооҗум чоруп турар. Үрдунган 6.885 центнер үрезинден чүгле 1000 центнер кызыл-тас арыглаттынган. Техника септелгези база багай организастаттынган. 20 трактордан амга чедир дөрт-ле тракторнуң септелгези доозулган деп санап турар. Тарылга шөлүнче өдек сөөртүр ажылче колхоз барык-ла эгелеп кирбээн.

Колхоз баштаар чери (даргазы эш Каликулин), тускай эртемниглер, ол ышкаш бригадирлер, оларның чамдыктары күш-ажылдың сагылга-чурумун үреп, арагалап турганын, Хендергеде, Кожайда ажылишчилер ортузунга организакчы ажылды кошкак чорудуп, оларның амыдырал-чуртталгазынче чогуур кичээнгей салбайн, ырак одарларда малчыннарга ховар барып турганын, колхоз будүрүлгезиниң тус-тус адырларын эрги хождаңгай арга-биле эрегей удуртуп, бот-идепкей чок ажылдан келгенин санал берген колхозчулар шынгыы шүүгмүүлээн.

Колхозтуң экономиказының үндезини черни бүгү хемчег-биле чөп ажылап, чер ажылын сайзырадырынга чаа депшилгелиг аргаларны непретрепейн, ооң культуразын бедидериниче кол кичээнгей салып, мал ажылын улам ыпай хөгжүдериниң курлавырларын четче ажыглап, чер база мал ажылында хөй күш үнер ажылдарны механизастап, күш-ажылдың будүрүкчүлүүн бедидерин, көдээ ажыл-агый продукциязын будүрерин көвүдериниң, ооң бот-үнезин чиигедирин чедип алырын, колхозту орулгалыг ажыл-агый боллуурарын чедип алырын отчёт-соңгулдалыг хурал баштаар черден негээн.

С. ЧАМЗРЫН.
(Бистиң тускай корр).

Кыйгырыгны танышкаш...

Краснодар крайда усть-лабинчилерниң мал ажылының продуктуларын будүрерин көвүдедир талазы-биле эки эгелээшкинин «Тес-Хем» совхозтуң ажыл-ишчилери ниити хуралынга чугаалажып көргеннер. Мал ажылының продуктуларын будүрер болгаш күрүнеге садар талазы-биле совхозтуң чылда күрүне мурнунга алган социалистиг хүлээлгелерин хуусаа бетинде—Улуг Октябрьның 46 чыл болур оюнга чедир күүседирин хуралдың киржикчилери хүлээнгеннер.

Хуралга санал берип, чүве чугаалаанналр тус-тузунда бедик хүлээлгелерни база алгылаан. Совхозтуң төп сүт-бараан фермазының саанчызы Сырат Берей-оол бодунуң саналынга мынча дээн:

— 1962 ажыл-агый чылында бодумга быжыглаттынган саар инек бүрүзүнге онааштыр 1110 кг сүттү саап алыр аргалыг болган мен. Краснодаржыларның эки эгелээшкинин изиги-биле деткивишаан, бо чылын бодумда быжыглаттынган 20 тыва инектиң бирээзинге онааштыр ортумаа-биле 1200 кг сүттү саап алырын хүлээнип тур мен. Бо талазы-биле «Чаа орук» колхозтуң саанчызы Овуймаа Байырны социалистиг чарышка кыйгырар мен.

А. АРТЫНА.

ЧОНГА МАКТАЛДЫГ

Акушер Лидия Колмакованы чүгле «Улуг-Хая» совхозтуң Хендерге салбырында эвес, харын «Күш-ажылдың хостуу», «Чодураа» колхозтарның малчыннары безин мактап турарлар.

Ырак-узакта малчыннарга дарыгаржык болганда, дүрген дуза чедиреринге мергежээн эмчи чүгле эткен чылын безин ыраккы одарларда 24 хереженнерни божуткан болгаш оларга арыг-шевер, уруг-ларының кижизидер дугайында беседаларны кылып берген. Божуурда бергедээшкиннерге таваржып болгу дег чамдык иелерни улуг эмчилериниң хайгааралынче чорудуп турар.

М. КЫЗЫЛ-ООЛ.
Улуг-Хем район.

Чагаалардан одуруглар

Өвүр районнуң «Кызыл тук» колхозунуң Чыра-Бажында бот-орулга-чарылгалыг хойжу бригадазы эткен чылын эвээш эвес чедиишкиннерни чедип алган. Бригаданың мурнакчы хойжулары эш Болдай-оол 100 хойдан 123 хураганны, эш Балчын-Даваа 100 хойдан 106 хураганны алганнар. Бригада бо чылын база кышка эки белеткенген. Төрээн хойларны тургузу азыраарынга четчир сиген болгаш силос база бар. Хойнуң күжү шыырак.

Амгы бо хүннерде бригаданың хою массалыы-биле оолдап эгелээн. Хойжуларның карак-кызыл күш-ажылының түнелинде чоокку үеде төрээн 1525 хойдан 1525 хураган менди алдынган. Арткан хойларны менди оолдадып алыр дээш бригаданың ажыл-ишчилери кызымак ажылдап турарлар.

М. Сундуй.

* * *

КИДИН ХУРАГАННАП ЭГЕЛЭЭН

Каа-Хем районнуң «Бурунгаар» колхозунуң Буренде эш Назыты бригадирлээн бот-орулга-чарылгалыг хойжу бригадазының хою хүр кыш ажып турар. Хойжу эш Билзең төрээн 160 хоюндан 160 хураганы алган. Ооң сакманщиктери эштер Эникпен, Долгар олар ам арткан хойнуң хураганнарын чаңгыстыдаа хоратпайын менди алыр дээш куженнишкиннинг ажылдап турар. Хойжу бригаданың өске-даа коданнарында хой кидин оолдап эгелээн.

К. Хойлаарак.

* * *

КӨРГҮЗҮГЛЕРИ ӨӨРҮНЧҮГ

Тес-Хем районнуң «Чодураа» колхозунуң хойжу бригадалары СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, чеди чылдың дөрткү чылын чедиишкинниг дооскаш, бешки чылда ажыл-херекке бедик көргүзүглерни чедип ап турар. Коммунист И. Данзырың бригадирлээн № 1 хойжу бригада чоокта төрээн 226 хоюндан 227 хураганны, коммунист О. Дуктүг-оол бригадирлээн № 2 бригада төрээн 347 хоюндан 347 хураганны, Кара-Бош-Даг деп черде коммунист И. Кеский-оол бригадирлээн № 4 хойжу бригада төрээн 270 хоюндан 270 хураганны менди камгалап алган. Ол ышкаш Калбак-Даанда, Ч. Байгар бригадирлээн бригаданың малчыннары база эки көргүзүглерлиг болуп турар. Кодан бүрүзүнүң хою хүр.

Кара-Бош-Дагның, Туглуганын, Калбак-Дагның турлагларында малчыннарның кыштагларынче тракторлар болгаш автомашиналар-биле оттулар ыышты, сигенни доктаамал чедирип турар.

Ч. Дажыраа.

ТЕМАТИКТИГ КЕЖЭЭЛЕР

Херээжен чон ортузунга тайылбыр-массалыг ажылды оларның кылып турар ажылының байдалынга база оларның сонуургалынга дүүштүр чорудуп турар Таңды районда херээженнер чөвүлелдерни чамдык эки дуржулгаларны шингээдип алган.

Херээженнерге ниити лекцияны, беседаны оларның ажылдан турарын болгаш бажың эзэн болуп турарын ылгавайн, денге кылып база оларның ниити хуралдарын эрттиреринде кады кижи бүрүзүнүң ажылдап турар черинин аайы-биле, ылангыя бажың эзэн херээженнер-биле ийнчангыстап беседаны кылыры кижизидилгениң база бир кол аргазы болуруң бистиң районда херээженнер чөвүлелдериниң ажылының практиказы көргүзүп турар.

Үстүнде чугаалаанывыс ниити хуралдарга, лекцияларга, беседаларга, харын-даа тематиктиг кежээлерге херээженнерни шуптузуп киириштирип, амыдырал-биле холбаштырары эн-не чугула. Ылангыя тематиктиг кежээлер эрттиреринге баш улур белеткел ажылдарын чорудары херээженнер чөвүлелиниң чугула ажылы болуп турар.

Таңды районда херээженнер чөвүлелдери херээженнерге тематиктиг кежээлерни эткен чылдан бээр солун, чараш, өөредиглиг кылдыр эрттирип келгеннер. Ооң түнелинде чамдык херээженнер чөвүлелдеринде ол чаңчыл болуп, бажың эзэн херээженнерни хөй-биле хаара тудуп турар апарганы өөрүнчүг.

Бо дугайында эткен чылын дуржулга станциязында херээженнер чөвүлели «Бажың эзэн херээженнериниң кежээзи» деп тематиктиг кежээни эрттиргенин чижек кылдыр көргүзүп болур. Ол чөвүлелдин кежигүннери ону ажыл планынга киирип алгаш, белеткенип эгелээннер. Аная Дүрген суурнуң херээженнери улуг сонуургал-биле киришкеннер. Кежээни организастаарынга ында партия эге организациязы болгаш ажылчын комитет эки дузалашкан. Ажылчын комитет херээженнерниң сонуургалын бедидер сорулга-биле шаннаалдарга хереглээринге акша дузаламчызын база берген. Ол кежээни активчи херээженнер эки белеткээн. Аная болган янзы-бүрү оюннар, маргылдаалар онза солун болган. Чижээ, мүн быдаалаар доктаамал санныг корткашканы кым дүрген аштаптарыл, уруг платьезин кым, чеже минута иштинде даарактарыл, аяк-саваны кым, чеже минута иштинде чуптарыл дээш, оон-даа өске амыдыралга холбашкан ажылдарга маргылдаалар болган.

Таңдының херээженнер чөвүлелдери эки эгелээшкинни кылып турар. Ол дуржулганы бодуңарга ажыглаңар!

Ол ышкаш «Совет Россия» колхозта херээженнер чөвүлелиниң организастааны «Кым ажыл кылбазыл, ол чем чивес» деп темага эрттирген кежээни колхозчулар ортузунга өөредилге ужур-дузалыг болган. Олар ол кежээге бодунуң колхозунуң чижектерин алган болгаш аная болган илеткел, делгелге, концерт шупту ол темага чагыткан. Ынчангаш ында колхозчуларга кончуг солун кежээ болган.

Бай-Хаак суурда херээженнер чөвүлели суурнуң бүгү чурттакчы херээженнеринге «Аныяк назынның чажыды» деп кежээни эрттирген. Аная белеткелди мындыг янзылыг эгелээн. Бир-ле хүн Бай-Хаактың чарлал азар черлеринге «Эргим эш, аныяк назынны эки камнаар деп бодазынза, бо кежээ бистиң культура бажынынга кел! Аная аныяк назын болгаш чараш аажы-чаңны чажыттарын ажыдып бээр»—деп чарлалдар көстүп келгилээн.

Кежээкинин 8 шакта районнуң Культура бажынынга херээженнер шыгырт долдур олурупканнар. Кежээге эмчилер Краснова, Подкорытова олар «Аныяндан адын, кадының камна!» деп лекцияны кылганнар. Лекция бедүүн билдингир болза-даа, оон-моон айтырыглар хөй болган. Оон ыңай кежээге келген херээженнер Культура бажынының залынче кирер мурнунда көөр кылдыр «Номчааш билип ал!» деп улуг үжүктер-биле эге бижээн калбак ыышка күш-ажыл-биле угаан ажылының харылзаалыг болурун, эртен күш-культура кылыры кижиниң кадыынга ажыктыын көргүскен делгелгени кылган. Ол делгелгеге бажың эзэн угбайлар болгаш башкылар идепкейлиг киришкенин демдеглээри чугула. Делгелгени райүлетпүр комбинаттың даараныла мастерскаязындан Галина Сат тайылбырлаан.

Бо чылдың марттан октябрыга чедир Россия Федерациязының боттывынгыр уран түүл көрүлдези эгелээр. Аная белеткел районнуң колхозтарында, совхозтарында, албан организация черлеринде эгелеп турар. Бай-Хаак суурда херээженнер чөвүлели херээженнериң уран түүл талазы-биле талантызын тыыр, оларга дуза көргүзер дээш чөвүлелдин даргазы Н. Тыртык-Кара болгаш өске-даа идепкейлиг херээженнериң инициативазы-биле февральда «Лириктиг танцының болгаш ырының» кежээзин эрттирер деп белеткел ажылын чорудуп эгелээннер. Ол кежээге, ылангыя бажың эзэн херээженнерни хөй-биле хаара тудар, ажылдап турар херээженнер тус-тус организациялар талазы-биле белеткенип, аная киржирлер.

Ол кежээге районда башкыларның профэвилел конференциязының киржикчилери аалчылар болуп киржир кылдыр таарыштырган. Аная белеткел ажылы хайныышкынныг чоруп турар.

Бистиң районда херээженнер чөвүлелдериниң чорудуп турар хөй янзы массалыг, кижизидикчи ажылдарын чедиишкиниг үргүлчүлээринге колхозтар, совхозтар, албан организация черлериниң удуртукчулары, ында партия, совет, профэвилел, комсомол организациялары улуг дузаны көргүзүп турарлар.

Е. КЫДАЙ,
Таңды парткомнуң идеология талазы-биле килдизиниң инструктору.

Төптүг негелделер

«Май 1» колхоз Тожу районда улуг ажыл-агыйнын бирээзи. Колхоз будүрүлгезинде аныяктар, ылангыя комсомолчулар улуг черни эгелеп турар. Комсомол организациязының секретары эш К. Санчат комсомолчуларның болгаш аныяктарның идегелин боттандырарынче, оларның культурлуг дыштанылгазынче сагыш салбайн келген.

Колхозчуларның культурлуг амыдыралының одаа — клуб ажылынга аныяк өскеннің киржилгезин организаставаан. Клуб эргелекчизи эш В. Даамыкай, мурнунда башкы ажылы кылып чораан, культура-массалыг ажылга дуржулгалыг хирезинде, аная чүгле кино көргүзери-биле кызыгаарлаттынган. Колхозчулар чүгле кино көөру-биле безин ынаар арга-чадаарда баар, чүге дизе клубтун одаар ыяжы чок, аная чагы кетпейн олурар аргажок.

Клуб ажылын сегидеринге дузалап болгу дег ында чөвүлел база бар, ооң бо хүннерге чедир кылган ажылы чок. Эн харыысалгалыг үе—соңгулдага белеткелдің амгы түлүк үезинде бистин клубка лекция, беседа болбастаан, оюн концерт база организастаттынмайн турар.

Күш-культура болгаш спорт дугайын маңаа база айтыр херек. Республикада атлетиканы, тыва хүрешти безин кыжын чорудуп турар апарган. Ол дугайын безин чугаалаваска, бистиң колхозта хаак, шыдыраа дээн ышкаш спорттуң кышкы үеде пептерегей хевирлеринге аныяктар хаара туттунмаан. Ону база комсомол организациязы удуртур ужурлуг.

Канчап черле аныяктарның хаак маргылдаазын эрттирип шыдавас боор? Шыдыраага ынактар бисте хөй. Бо четпестерни дарый чайлаткаш, колхозчуларның, ылангыя аныяк өскеннің культурлуг негелдезин, артель будүрүлгезинге оларның идепкейлиг киржилгезин хандырары чугула.

К. КУМАЯН.

Январьның соок эртени. Эртенгинин бо шактарында Кызыл аэропортунга дыка-ла хайныышкынныг. Хову-Аксынче, Тожуже, Абаканче, Красноярскиже болгаш өскээр-даа баар дээш дүвүрел хөлзээн пассажирлер улай-улай шуужуп кээп, самолёттар моторлары агаарны долдур диңмиреп-ле турар. Перонда ийи моторлуг «ЛИ-2» доктаай берди. Оон командири, дуржулгалыг ужудукчу эш Сандрухин. Кезек үе эткен соонда ол Абаканче ужуп чоруп каар. Тываның ужудукчулары куруне планын ажыр күүседип турар.

ЧУРУКТА: «АН-2» самолёттуң командири, ужудукчу И. АГАЛОВ.
Фото В. ХУДЯЩЕВТИИ.

ХҮН ДЕМДЕГЛЕЛИНДЕН

КӨДЭЭ КИНОМЕХАНИКТЕР. Чөөн-Хемчиктиң көдэ киноустановкалары эрткен чылын болгаш бо чылдың январьда чонга кино көргүзүлгезиниң планын ажыр күүсеткен. Бо болза районнуң колхоз, совхозтарында киномеханиктериң түткүлдүг ажылындан кол хамааржыр. Шемиде эш А. Танов, Чадаана сумузунда эш Хорлуг-оол киноларны эки шынарлыг үндүрүп, ооң пропагандазын активтиг идепкейлиг киржилгези-биле доктаамал чорудуп турар.

М. ДАМБАА.

* * *

АЖЫКТЫГ ЧУГААЛАЖЫЛГА. Районнуң культура ажылдакчыларының бир хүнүнүң семинары болуп эрткен. Хуусаа кыска, ынчалза-да маңаа чугаалажыышкынар солун болгаш хөй талалыг болган. Баштай, СЭКП ТК-ның ноябрь Пленумунуң түңнелдери болгаш районнуң культура ажылдакчыларының сорулгаларының дугайын чугаалашкан. Ооң соонда дуржулга солчуушкуннарын организастаан. Библиотека эргелекчизи А. Ф. Ильиныхтың удуртулгазы-биле «Ноябрь Пленумунуң шиитпирлери—амыдыралда», «Коммунизм тургузукчузунуң моральдыг дүрүмүнүң дугайында литература пропагандазы», «Ам болур сөңгүлдага чүү кылыр бис» база өске-даа темаларга тайылбырлар болган. Тайылбыр бүрүзүн көргүзүлге материалдарын ажыглап турган чоруткан.

Клуб ажылдакчылары белгүмнер ажылын организастаарын, киржикчилерин шилип алырын чугаалашкан. Эрги-Барыкта көдэ библиотеканың эргелекчизи Хомушку Мурзуу бодунуң ажылының дуржулгазын чугаалаан. Районнуң 15 киноустановкаларының ажылдакчылары бо семинарга дугурушкаш, кожа турар девискээр аайы-биле 4 бригадалар кылдыр тургустунган. Бо болза Красноярск крайда киномеханик эш Федящевтиң чаа аргазын ажыглап эгелээнин ол.

Б. ДАВАА.

Барыын-Хемчик район.

КЫСКАЗЫ-БИЛЕ

ПРАКТИКАЖЕ

Тыванын көдэ ажыл-агый техникумунуң сургуулдарының кышкы дыштанылгазы доозулган. Ийиги семестрде олар чаа күш-биле өөренип киришкеннер. Чамдык курстарның сургуулдары теория кырынга билигларын практика-биле быжыглаар дээш республиканың колхозтар, совхозтарынче практикалап аттангылаан.

Ветеринария салбырының 4-кү курсчулары дуржулга станциязынче чорупкан. Олар аңаа баргаш, мурнакчы малчыннарның арга-дуржулгазы-биле таныжын, хойжу бригадаларга, фермаларга практиктиг ажылдарны кылчыр. Сургуулдарның бо белүүн техникумда зоотехния башкызы В. Т. Безносов удуртуп чоруур.

К. ТУВАК

ЭКИ СЕМИРТИЛГЕ

«Межегей» совхозтуң хойжузу Оюн Бады-Сагаанның кададында төрүүр 470 баш хой бар. Эрткен чайын ол терен оттуг черлерни шилип көжүп тургаш, хойларын эки семиртип чайлаан. Ол семиртилгениң ачызында ам ооң кададында хойлар күскү хевээр хүр, семис кыш ажыл турар.

Ол ышкаш эш Бады-Сагаан үш сараат сигенни бодунуң күжү-биле кышка белеткеп алганы аңаа бо хүннерде улуг дузалыг болган. Ам ооң коданында хойлар чедиишкиниг оолдап турар. Сөөлгү хүннерге чедир ында төрээн 290 хойдан 295 чаш хураган менди алдынган. Малдың чаш төлүнүң доругуп турары эки. Ол дээрге, малдың эки семиртилгезиниң ачызы-дыр.

Т. ТАЖИ-САМБУ.

ШКОЛАДА ОЙНААРАКТАР ТЕАТРЫ

Улуг-Хем районнуң Чаа-Хөл ортумак школазында чоокта чаа ойнаарактар театры тургустунган. Школаның амыдыралында ол солун болгаш чаа түүлүг күш-ажыл башкызы В. Булытов биле кижизидикчи башкы Л. Макарова организастап тургускаш, боттары сценага көргүзүп эгелээн.

Уруглар театрының баштайгы көргүзүглери чоокку эрткен хүннерде школаның делгем өрээлинге каш удаа болгулаан база өөреникчилер ону улуг сонуургал-биле көрген.

Моон соңгаар күш-ажыл кичээлдеринге болгаш хостуг шактарда кылып саазын, шуугай, пөс кескиндилерин база өске-даа түүлдерни ажыглап тургаш, театрның ойнаарактарын көвүдеп, ажылды эжиждерин башкы В. Булытов планнап турар. Ындыг ойнаарактар театрын школа азы класс бүрүзүнге-даа кылып ап болур.

Сценаны эптеп, адырып турар кылдыр кылгаш, ойнаарактарны саазындан, пөстен болгаш өске-даа материалдардан шевергин кылып алыр. Ойнаарактар театрынга дириг амытаннар дугайында тоолдарны, катырынчыг шүлүкчүгештерни болгаш өске-даа солун түүлдерни көргүзүп болур.

А. ЧЫЛБАК-ООЛ.

Сонуургалынга таарыштыр

Колхозчулар, өөреникчилер, башкылар дээш янзы-бүрү мергежилдин кижилерин Тээли суурнуң ном магазининге хөйү-биле көрүп болур. Олар бодунуң сонуургалынга таарыштыр кандыг-ла бир солун номну шилип, садып ап турарлар. Ылангыя өөредилге номнары (кежээки болгаш хүндүскү школаларның) бо чылын маңаа хөй келген. Ону улус сонуургалдыы-биле садып ап турар.

Чечен чогаалга ынактар орус классиктериң болгаш даштыкы чогаалчыларның номнарын моон база тып ап болур.

Сөөлгү үеде мындыг номнар номчукчуларны сонуургадып, дүрген тарап турар. Чижээ, республиканың ном үндүрер чериниге үндүрген, «Өөреникчилерге орус-тыва словарь», ону каш-ла хүнде 80 ажыгны саткан. Ол номга негелде ам-даа улуг-М. Шолоховтуң «Кадарчы», И. Неверлиниң «Саль ховуларының оглу», В. Тендряковтуң «Шивейликкен дон» база өскелер-даа тыва дылче очулдурган номнарны көдэ номчукчулар күзелдии-биле садып ап келгеннер. «Кодур-оол болгаш Биче-кыс дугайында тоол» деп ном, Н. Сердобовтуң «Чүрүттүлгениң үнези» деп чаа роман ном магазининге база үр чытпайн турар.

Ном магазининге келири берге болгаш ыракта чүрттап турарларга ном тарадырын база багай эвес организастап келген.

Олар түс-түс бажыннар, албан черлери, школа дээш өске-даа черлерге чаа, солун номнарны барып садыглап турарлар. Оларның арызында эң идепкейлиглер: повар Екатерина Саая, 8 чыл школазының 7-ги классчызы Лиза Маадыр, «Тээли» совхозта комсомол эге организациязының секретары Чүлдүм Кан-оол болгаш өскелер-даа бар. Олар суурга ном садарындан аңгыда малчыннарга база барып турарлар. Малчыннар чүгле чогаал номнарын эвес, партия төөгүзүн, СЭКП-нин XXII съездизиниң материалдарын, партияның Программазы дээн ышкаш номнарны улуг күзел-биле садып алганнар.

Р. ШАБАЛИНА.

Барыын-Хемчик район.

Концерттиг үнүүшкүн

Дөстеекте хойжу бригада Улуг-Хем районда «Күш-ажылдың хостуу» колхозтуң ырак одарларының бирээзи. Коммунист Түлүш Өдүректин удуртканы ол хойжу бригаданың кежигүннериниң амыдырал-чүрттүлгезин эжиждеринге Эйлиг-Хем участогунуң комсомолчу аныяктары улуг дузаны чедирип турар. Олар ында малчыннар-биле үргүлчү харылзажып, оюн концерттиг бо-ла аалдап чеде бээрлер.

Чоокта чаа Эйлиг-Хемде көдэ клубтуң аныяктардан тургустунган уран түүл бөлүмүнүң киржикчилери ол бригадага чаа программалыг солун концертти көргүскен. Концерт-биле чергелештир клуб эргелекчизи Х. Билчиир-оол малчыннарга делегей байдалының дугайында допчу информацияны база кылып берген.

Эйлиг-Хемниң комсомолчулары ол бригаданың кежигүннеринге практиктиг дузаны база чедирип, шефтээшкинни кылып турар. Бо удаада олар хойжуларның ийи чүрттүлга бажының малгаштап, бирээзин чугайлап бергеннер. Черле ол дүне малчыннарга олар хондур дузалажыр деп шиитпирлеп алганнар. Шефчилерниң дежурныйлап хонганы ол дүне улуг олчалыг дүне болган—ынчан 46 хой оолдаан. Чаш хураганнар бүрүн менди алдынган, аңаа комсомолчулар С. Кан-оол, Б. Эрес-оол олар туттунгур, кызымаккай чоруун көргүскеннер.

Бригадада хойлар кидин түлүк оолдап турар. Бо хүннерге чедир 92 чаш хураган менди алдынган. Малдың чаш төлүн менди алырынга үк бригаданың кежигүннеринге комсомолчулар дуза чедирер деп шиитпирлээш, аңаа сакманщиктээри-биле дөрт комсомолчуну артырып каан.

Хойжу бригаданың кежигүннери көргүскен солун концерти, чедирген улуг дузазы дээш комсомолчу шефчилерге өөрүп четтиргенин илереткеннер.

М. КЫРЛЫГ-КАРА.

Школаның амыдырал-биле харылзаазын быжыглаар дугайында Хоойлуңу совет школаның амыдыралында чаа арынны ажыткан. Бүдүүлге өөредилгези өөреникчилерге тускай мергежил чедип аар арганы бербишаан, күш-ажылды үнелээр, аңаа ынак болур чорукка кижизидип, оларның арга-мергежилин улам-на сайзырадып турар.

Кызылдың № 11 болгаш № 2 школаларында бүдүүлге өөредилгези эки чоруп турар. № 11 школаның өөреникчилери «Сельэлектронуң» цехтеринге барып, электри шимчедикчилерин септээр, эптеп, чыырының мергежилин чедип ап турарлар.

№ 2 школаның 9-ку классчылары пассажирлер АТК-зында дуржулгалыг ажылчыннарның удуртулгазы-биле слесарьның мергежилинге өөренип турар. Олар бригадир Виктор Жировтуң удуртулгазы-биле ол бүдүүлге чериниң механизациязы-биле танышканнар.

ЧУРУКТА: № 2 школаның 9-ку классчылары практика үезинде хемчег приборларын өөренип, көрүп турары.

Сөзү болгаш фотозу И. ЦЕЛИЩЕВТИИ.

80 турган, а ам 30 апарган

Мен бо чагааны бижиирим мурнунда, бистиң колхозта аныяктарның кежээки школазының бо өөредилге чылында бирги кичээлин сактып ор мен. Коңга хапкан, коридорга үнүп келген бис. 4-тен 8 чедир класстарның өөреникчилери — колхозчу оолдар, кыстар чыглыг келгеш, хөөрежип турда, шынап-ла, магалыг. Сактырга школачылар ышкаш хөй, солун болур турган. Ынчан 80 ажыг кижи турган бис.

А ам кандыгыл? Демги (школачылар ышкаш сагындырып турган) аныяктарывыс кайда барганыл?

80 ажыг кижиден үүгле 30 хире кижи арткан. Чамдык класстарның өөредилгези кижи чогундан үстүндээ турар. Оларның хөй кезии өөредилгезин кандыг-даа чылдагаан чок ара каапканнар. А чамдыктары? Маңаа чижек кылдыр 8-ки классты ап көрээл. Баштай аңаа 22 кижи өөренип турган болза, ам сес кижи арткан. Өске класстарны база-ла ынча деп чугаалап болур: оларда өөреникчилер эвээжеп турар апарган.

Аныяктарның өөредилгезин ара каап турарының кол чылдагааны болза, колхоз баштаар чери өөренип турганнарны ырак-узак черлерже ажылдадып чорудуп, оларның өөрениринге таарымчалыг байдалды тургузуп бербейн турары болур. Чижээ, 8-ки класска өөренип турган Тамара Эзрилгени, чедиги классчы Лопсан Оолакты фермаларже ажылдадып чоруткан. 7—8 класстарга өөренип турганнар баштаар черге баргаш: «бис өөренип турар болгай бис, ынаар чоруткайн, маңаа, суурга кандыг-бир ажылга киирип көрүнер» дээрге, оларның дилээн хандырбайн келген.

Оларның орнунга өске кижилерни фермаларже азы кандыг-бир ажылче чорудуп болур арга турбуже, баштаар чер ону таарыштырбайн турары шын эвес. Колхозтуң ажыл-агый салбырында ажылдап турар он ажыг аныяктар кайда-даа өөренмейн, оларның чамдыызы күш-хүнүн чедир ажылдап албайн турар. Ол ышкаш, Дажыжык Бичен, Ак Хайыр болгаш өске-даа аныяктар өөренирининден ойталап, ам ажыл чок туруп турарын кым-даа эскербейн келген.

Бистиң «Совет Тыва» колхоз республикага ат-сураа үнүп, күрүне мурнунга алган социалистиг хүлээлгелерин ажыр күүсеп турары биске дыка-ла өөрүнчүг. Ам моон соңгаар төрээн колхозувус улам-на бурунгаарлап хөгжүүрүнүң бүгү аргалары бар. Ону бөгүнүңү амыдыралы, хүн бүрү таартылгалар херечилеп турар. Ынчалза-даа колхозчулар, ылаңгыя аныяк өскен өөредилгеге долузу-биле хаара туттунмайн турары дыка четпес. Бистиң аныяктарывыс өөренир, билиглер-биле чепсегленир ужурлуг. Ындыг болганда, колхоз баштаар чери оларның өөредилгезинге таарымчалыг байдалдарны тургузуп бээри кымга күзенчиг эвес боор.

К. ЧАШТЫҢМАЙ.

«Шыныың» штаттан дашкаар корреспондентизи.

Тожу район.

Өөредилгеге ЧАГААЛАР

МАЛ АЖЫЛЫН ХОЛГА АЛБААН

Барыын-Хемчик районнуң «Кара-Хөл» колхозу мал ажылдыг колхоз болгай. Колхозтуң одар-белчиири мал ажылынга, ылаңгыя шөөр малды өстүрериңге дыка таарымчалыг. Ындыг турбуже, мал ажылын хөгжүдерин колхозтуң баштаар черилдээ, ооң тускай эртемниглери-даа ёзулуг холга албайн турар.

1962 чылда колхозтуң мал өстүрер планы 97,4 хуу күүсеттинген. Чыл дургузунда 822 баш мал өлген азы 1961 чылда өлген малдан ийи катап хөй болган. Мал ажылы улуг каражалыг болганындан колхоз чылда планда көрдүнген орулгазын ыракта чедир күүсетпээн.

Малдың уксаазын эжиждер талазы-биле зоотехниктиг хемчегларни чорутпас болза, малды өстүрер, ооң продуктулуун бедидер айтырыг шиитпирлеттинмес деп чүве билдингир. Бо талазы-биле колхозтуң зоотехниги эш Маадыр чүнү-даа кылбайн, мал ажылын эрги хожудангай байдал-биле чорутпушаан. Ол, Кызылдың көдэ ажыл-агый техникумунуң баштайгы доозукчуларының бирээзи. Ол эш ооң бээр бодунуң тускай эртем-билиин бедидериниң хемчээн албаан, чаа депшилгелиг үүлдер-биле бодун чепсеглевээн, кежээки өөредилгелерге безин келбес. Ындыг депшилге чок чорук ооң ажылына багай салдарны чедирип турар.

Эрткен күзүн, сентябрьда 2000 хире хойну тарып боозаткан деп медээзин безин киирип четтикпейн турда-ла, ол хойларының чамдызы теруп эгелей берген. Ол үүге ындыг болганын дээш ылавылап көөрге, хойларны ламаан чок дизе тургузуп алгаш, тарып турунар деп зоотехник эш Маадыр тарып боозадылганың техниктеринге айтыышкын берген. Ол чаа өөренген аныяк кижилер зоотехниктиң «айтыышкынын» ёзугаар ажылдаан. Ынчангаш чамдык боос хойлар тарыттынган болгаш чамдык хөөн кирбээн хойлар кызырай бергилээн. Бо чоруктуң хоразы улуг: бирээде, колхоз хөй хураганны чедир албайн, хөй эзт, дуктен когараар болгаш мал өстүрениниң планын күүсетпезинге чөдер; ийиде, аңаа ажылдаан кижилерге хөй күш хүннери чарыгдаттынган болгай.

Кара-Хөлге чурттуң кара баштыг ак хойларын өстүрер болгаш алтайның нарын дүктүг уксаазы-биле хайнактаар ужурлуг турда, кандыгдаа уксааның кошкарларын чыл бүрү салып келгениниң түңнелинде ам колхозтуң хөөн кандыг уксаа деп билири берге, холушкак апарган.

Зоотехниктиг ажыл кошкак болурга, «Кара-Хөл» ышкаш мал ажылдыг колхозтуң экономиказы база ындыг болур деп чүве билдингир. Оон ынай, бо колхозка хойжу бригадаларны тургузуп эгелээнден бээр ийи чыл четкен. Ынчалза-даа олар саазын кырында тургустунган боордан аңгыда, оларның ажыл-агый төптери тургустунмаан, бот-орулгачарылгаже шилчиваан. Ол бригадаларның бригадирлери боттуг ажыл кылбаан-даа болза, ай санында 50—60 күш-хүннерин санадын ап турар. Ону бригаданың кылган ажылындан санаар турда, колхозта доктаамал күш-хүннүг кижилер хевирлиг колхозтан санап берип турары шын эвес.

Бо үүлдерден ап көөрге, колхозта мал ажылы мурнуку хевээр алачаягаарлаашкын-биле чоруп турар. Малдың уксаазын эжиждер, зоотехниктиг негелдерни шын боттандырар, хойжу бригадаларны бот-орулгачарылгалыг кылдыр организастаар болза, мал ажылы ам ёзулуг холга алдынганы ол болур.

Х. ШЫРАП,
колхозта ревизия комиссиязының даргазы.

Эренгей болгаш чалгааранчыг

Күш-ажыл уроктарынга өөреникчилер практиктиг мергежилдерни болгаш чанчылдарны баштайгы кичээлдерге шингээтпишаан, ооң-биле кады эт-херексел үүлдерни кылып эгелей бээрлер. Ынчан өөреникчиниң үүве кылырынга чогаадыкчы аргамергежили сайзыраар, келир үеде чазаныкчының тускай мергежилин шын шилип алырынга аңаа дузалаар.

Школаның амыдырал-биле харылзаазын быжыглаар дугайында Хоойлуңуң негелделерин бистиң Барыын-Хемчик районнуң Бай-Тал ортумак школазында канчаар күүседип турарының бир чижээн - маңаа көрүп көрээлинер.

Школада эки туттунган, ийи өрээлдиг өөредилге мастерскаязы бар. Ол ийи чазаныр, бир демир чондурар станоктуг. Домоводство уроктарынга хереглээр 5 даараныр машинаны садып алган. Бо өлээн каш херекселдерни безин адаарга, өөреникчилерни күш-ажылчы янзы-бүрү чанчылдарга өөредип болурунуң аргазы бисте бар. Оларны канчаар ажыглап турар бис?

Чазаныр, даараныр материал чок болганындан күш-ажыл уроктары чалгааранчыг, кончуг куду деннелде эртип турар. Ооң дугайын эрткен чылын-даа, бо чылын-даа хөйле чугаалашкан бис, а түңнели кезүлбес. Күш-ажыл уроктарынга өөреникчилерге кандыг-бир үүрмек ажылдар кылдырары-биле кызыгаарланып каары шын эвес.

1961—62 өөредилге чылында чазанырынга хереглээри-биле дилгеп ыштты белеткээн турган. Ол ыштан школага болгаш өске-даа черлерге ажыктыг үүвелер кылганы-даа чок, ис чок барган. Школа дирекциязы ол ыштты канчаар ажыглап, чарыгдап турарын контрольдап, шын чарыгдаар талазы-биле кичээнгей салбайн турганы моон көстүр-дүр.

Бо өөредилге чылында чангыс-даа кубометр чазаныр материал белеткеттинмээн болган. Домоводство уроктарының эртип турары шынар чок, эренгей. 5 даараныр машиналарның дөрту үрелген, үүгле чангызы бар. Кичээлдерге өөреникчилер боттарының шагда-ла кылып билир үүлдерин (аргыары, чечек даараары) ам-даа өөренип, катаптавышаан.

Өөреникчилерниң күш-ажыл болгаш домоводство уроктарынга кылган үүлдериниң делгелгези чангыс-даа катап болбаан.

Бо четпестерни келир өөредилге чылында катаптавас төлээде, районнуң школаның дирекциязы амыгаштай эгелээш-ле эргежок чугула хемчегларни алыры чугула.

Х. МААДЫН-ООЛ.

Хевээр артпышаан

1962 чылдың төнчүзүнде, республиканың солуннарының бирээзинге «Шекпээр» совхозтуң Дөң-Терезин көдэ клубунда ажыл чорувайн турар болгаш харын-даа чамдык эзирик кижилер чоннуң культурлуг дыштанылгазынга шаптыктап, кино үнүп турда, клубче кайы хамаан чок чаза базып кирип турганын бижээн бир авторнуң чагаазын номчаан мен. Ол таварылга мени кайгаткан болгаш амдыгаа чедир мени дувүредип турар. Ынчангаш Дөң-Терезин көдэ клубунда байдал ам өскерилген бе? Солуннуң шүүмүүлелин канчаар хүлээп алганыл?

— Бо кежээ суббота-ла болгай, массалыг оюн болбас-даа бол, кинодан көргүзер болза, шак ам-даа эрте-дир—деп, белүк аныяктар кандыгла бир солун чүвени маңаан хевирлиг, чугаалажыр турганнар. Клуб эргелекчизи хөгжүм херексели эксээр дээш чорупканынга олар идегеп, маңааннар.

Үр-даа болбаанда, маңап турган эргелекчизи хөгжүм херексели эксээр туржук, клубту хаар дээш улуг кара шоочазын дилеп чораан болду.

Дөң-Терезин клубунга бүдүн чылда 3—4-ле хире кежээлер таварылга бооп эртсе-ле экизи ол. Моон алгаш көөрге, мында байдал өскерилбээн. Клуб эргелекчизи эш Баяны клуб эргелекчизи бе дээрге — билет садарындан аңгыда оюн-ла кылып турар ажылы чок. Клубка янзы-бүрү темаларга лекция, беседа, культура-массалыг ажылдар чоруттунмайн турар. Эзирик кижилер клубка болган чок-ла кирип келген, шуугаан тургулаар.

Ооң иштинде шимелде-дерилгелер чок. Бар үүлдерни чөп ажыглавайн турар.

Бо көдэ клубта байдал хевээр артпышаан турары кымның буруузуп? Ону көре тура «Шекпээр» совхозтуң Дөң-Терезин салбырының удуртукчулары, ында комсомол эге организациязы, суурнуң хөй-ниитизи үүнү бодап турар ирги?

М. ДАНДАР-ООЛ.

Чугай чок

Эрткен чылын Чөөн-Хемчик районнуң үлетпүр комбинады эвээш чугай өртеткен. Ол чугай чүгле школаларның, культура-албан черлериниң хереглелинге четчир болган. Ынчангаш колхозчуларның хереглелинге чугай чок. «Искра» колхозтуң колхозчулары бажыннарын чугайлаар дээш эрткен чылдың эгезинден эгелеп чугай дилээш, ам-даа тыппайын турарлар.

М. ӨРГҮМЧҮ.

„Шыныың" материалдарының изи-биле

„Шекпээрниң удуртукчуларының кичээнгейинге"

Мындыг эге-биле эрткен чылдың декабрь 25-те үнген № 302 «Шыныга» эш Комбу-Доржуңуң материалы парлаттынган. Автор чагаазында «Шекпээр» совхозтуң Суг-Кажаа сүт-бараан фермазының ажыл-ишчилериниң амыдырал-чүрттүлгазынче дирекция чериниң кичээнгей салбайн турарын шыңгыы шүүмүүлээн.

Совхозта партиом секретары эш О. Манзырыкчының редакцияга дыңнатканы болза, материалда бижип турар фактылар шуптузу шын. Солунда парлаттынган шүүмүүлелди партия комитединиң бюрозунга чугаалашкан. Амгы үеде фермада электри чырыын киирген, кызыл булуңну дерзэш, ында номчулга, лекция, беседаларны доктаамал чорудуп турар апарган.

Чамдык саанчылар ажылдаарынга таарышкан тускай хептер-биле хандыртынган. Совхозтуң дирекция чери болгаш партия комитеди ферманың ажылын үндезини-биле эжиждер сорулганы салгаш, контрольда алган.

Чырык үүге өжүп турарыл

Барыын-Хемчик районда Тээли суурну совхозтуң, коммунал ажылагый чериниң болгаш совхозтуң бирги салбырының үш электростанциялары чырыдып турар. А ол хиреде чырык үргүлчү өжүп, чамдык кежээлерде шуут кыппайн турар. Ооң чылдагааны үүде ирги деп сонуургап турар бис.

Д. ХОМУШКУ.

Культура университеди

«Тиилелге» совхозта культура университедин организастаандан бээр элээн үе эрткен. Бо үениң иштинде аңаа дыка хөй лекция номчуттунган. Лекция номчулгазын чоруткан санында-ла Кызылга Күрүнеиниң педагогика институдунуң башкылары, студентилери ооң дыннакчыларынга солун концерттерни көргүзүп турар.

Сөөлгү үениң дургузунда аңаа «Коммунизм тургузукчузунуң моральдыг мөзү-шынары», «Совет чечен чогаалда тараажының овур-хевири». «Музыкага ынакшыл» дээш оон-даа өске темаларга лекциялар номчуттунган.

Чоокта чаа совхозтуң ажыл-ишчилериниге Кызылда Күрүнеиниң педагогика институдунуң педагогика болгаш психология кафедразының эргелекчизи Г. В. Бажутина «Бичии уругларны кижизидериниге быжыг өг-бүленің ролю» деп солун лекцияны номчаан. Лекция соонда институттуң дыл, литература болгаш төөгү факультединиң III курузунуң студентилери концерт көргүскен. Ол концерттиң көргүзүглериниң С. Хертектиң «Совет паспорт» деп шүлүктү өткүт тода номчаанын, В. Кукарин, Г. Бөндарева, Л. Клюжина оларның эки ырлаанын көрүкчүлер улуу-биле сонуургаан.

Концерт сөөлүнде көдэнин аныяктары-биле студентилер кады танцылап, ойнап кежээлээннер.

В. САТ.

Таңды район.

Тейлеп чүдүвээн оол

8 «а» класстың өөреникчизи Куулар Куру удап хонган орнун эткеш, чунуп дооскаш, аржыыл-биле арнын чоттунуп турган.

Ол-ла үеде, чемпенир өрээлден:

— Куру, авыралдыг, ачылыг бурганыңга тейле, сээн аас-кежиинни бурган бээр, чемпенир мурнунда тейле! Кел!—дээн, соңгу иезин Костяеванын хөлзенчиг, дынзыг үнү дыңналган.

Куру чемпенир өрээлче хөөн чок, оожум кире берген.

Соңгу не кадыр хаваан кырланнадыр дүйүпкен, холдарын бар-ла күжү-биле адыштанып алган, диштерин кыыырадыр ызырныпкан, күске кырыыче халыыр дээн моортай ышкаш, дүрзүнчүг апарган турган.

Ооң ындыг көргүнчүг арын-шырайын көргеш, оол, чү-даа дээр аайын тыппайн, шимчевейн турупкан.

—Тейле, Куру! Бурган өршээ!...

— Бурганга тейлевес мен, мени чорудуп көр!—деп, оолдуң үнү сирилеп, ынчалза-даа дорт харылаашаан, —авай, хоржок мен. («Авай» деп сөстү ол дидим эвес-даа болза, бир-ле чымчак аян-биле чугаалаан).

Соңгу не оолче кылчаш кылдыр көргеш, дем-не белеткелдиг чудуруун Курунуң чаагын орта дүжүрген.

— Мээн шажын чүдүлгем бо-дур, сээн ачаң мени кадайланган болгай, ийи адалышкы амыр-дыр силер харын, мээн холумда силер!..

Доңгун сөстү дыңнап, каржы аажыны көрүп турза-даа, Куру бурганга мөгейбээн. Үнүп чорупкан.

Эрткен чылдын чайынында мындыг таварылга база болган. Чүдүлгеге хөөнү чок, оон шиитпирлии-биле ойталаан оол бир-ле катап аажок ажыыгаш, бажын азыында «чалап» каан турган бурганны ыыш-биле андара шаапкан. Чайылган бурган шала кырынга дүшкеш, карталып калган. Оол корткаш, канчаар-даа аайын тыппайн, бурганны чажыра тудупкай. Ол душта хөөртөн кире халып келген Костяева бурганын ушта соккаш, оолду үндүр ойладыпкан. Бо удаада Куруну соңгу не шуутла: «Үнүп чор!» дээш сывыртапканы ол болган.

Ооң соонда ол өөреникчи өске бажыннарга хонуп чоруп турза-даа, өөредилгезин кагбаан. Ийе, Курунуң ынчаар шиитпирлиг бодап алганынга кым каттышпас боор! Өөренири эки-даа кижи.

Курунуң канчап бажынындан чорүй барганын школа дирекциязы билгеш, Костяеваны школага эккелдиргеш, чугаалажырга:

— Менде чү боор, Курунуң бодунуң буруузу-дур, мен не кижи мен!.. —деп, «шоодайда суккан инезин чажырар» бодаан.

Ол болза, Костяеваның бодун агартынар дээн оралдажыышкыны дээрзин башкылар коллективи билген болгаш оолдун берге байдалын барымдаалаан, ону күрүне хандырылгазынга киирген.

Бодунуң бурган «авыралынга» база бир талалакчыны—аныяк оолду киирип алыр, өг-бүлезинге чудулгени долузу-биле чедип алыр деп оралдашкан Костяева дээрзи чеже-даа хөделзе, Курунуң быжыг тура-соруун, эртем-билигже чүткүлүн, бистиң магалыг чаагай амыдыралывыска ооң ынаан бичиидаа өскертип шыдаваан. Күзелинге четпээн Костяева школага келгеш, оолдуң школадан алганы чаа идикхевин уштун алыр дээш шыдаваан.

Костяеваның оралдажыышкыны мындыг-дыр. Ол дугайын бистин «Чыраа-Бажы» совхозта хөй-хөй кижилер билир. Ынчалза-даа Костяеваны аңаа-ла сула салып каан, ол «чаагай сеткилдиг соңгу иеге» (чамдык улус ону ынча деп шолалаар) дээп чадап турарының ужуру чүл? Суурнуң хөй-ниитизи Костяеваны шыңгызы-биле буруу шавар ужурлуг.

Оолдуң адазы Куулар Чозар, кадайынар Костяеванын аныяк салгакчынын кижизидилгезинге моонда катган каржы аажы-чан, үүлгедиин чүге доомча чок көрүп орар силер?

К. ЭКЕР-ООЛ.

ТЕЛЕГРАФ — ДАМЧЫДЫП, ДЫННАДЫП, МЕДЭЭЛЕП ТУР

Тоолда чүве-дег „ТУ-114“

ЛОНДОН. (СЭТА). «Делегейде зң-не улуг лайнер», «Тоолда чүве дег «ТУ-114»—зң-не бедик ужудар, зң-не аар пассажир самолёду»—деп, англи ажыл-хереңчилериң улуг бөлүүн Москваже эккээр дээш Лондон аэропортунда чеде берген недергей улуг совет самолёттуң дугайын англи парлалга ынчаар бижип турар.

Самолётту турда, ужуп чорда тырттырганының хөй санныг чуруктарын, пассажирлер олурар черлериң, ужудукчулар кабиназының чуруктарын солуннарның арыннарынга парлап үндүрген. Лайнериң техниктиг медээлериниң, деңзизиниң, чалгыннарының узунунуң, ужарының дүргениниң дугайын солуннар хүндүлел болгаш магадаашкын-биле дыңнадып турар.

«Англияның ужар түүл шугумнарында ажыглаттынып турар «Боинги» деп зң-не улуг америк реактивтиг самолёттар безин «ТУ-114»-биле кожа турарга, азарганчыг бичии кылдыр сагындырар-дыр» деп, «Дейли геральдының» корреспондентизи бижип турар.

Иракта байдалга хамаарыштыр ЧАА ЧАЗАК

ЛОНДОН. (СЭТА). «Ирак революцияның национал чөвүлели» Алдель Салям Мухаммед Арефаны Ирак Республиканың президентизи кылдыр, а бригада генералы Ахмед Хасан Бекраны — премьер-министри кылдыр томуйлаан деп, Рейтер агентилел дамчыдып турар.

Касемни боолап шиитткен

БЕЙРУТ. (СЭТА). Ирактың премьер-министри турган Абдель Керим Касемни болгаш ооң үш чоок ажылдакчыларын, ооң иштинде улус судунуң даргазы полковник Махдауни боолап шиитткен дээрзин Багдадтың радиозу дамчыткан.

Радионуң дыңнадыында чугаалап турары болза, Багдадта камгалал министерствозунуң бажыңында албан кылыр черинге чаштынып чыткан Касем бомбалаашкын үезинде туттурган болгаш шериг судунга ону боолап шиидер деп доктааткан. Шииткелди 13 шак 30 минута турда күүсеткен. Бо дыңнадыгга Багдадтың чаа шериг генерал-губернатору ат салган.

Дугуржупкан

ВЬЕНТЬЯН. (СЭТА). Лаостуң үш күштериниң удуртукчуларының чөвүлел хуралының болган дугайында дыңнадыгны чоокта чаа ында парлап үндүрген. Ол чөвүлел хуралдың чорудулгазында национал каттыжыышкынының талазы-биле чаңгыс оп-сеткил чедип алдынган.

Шериги тарадыр болгаш Вьентьянга айыыл чок чорукту хандырарынга чаңгыс аай политиканы тургузарының программазын болгаш негелделерин ажылдап кылырын дүргедедир деп саавыны шериги болгаш администрацияны каттыштырар талазы-биле холушкак комиссияга берген.

Ызыгуур салгакчылары Суванна Фуманың болгаш Суфанувонгтуң контролюнда турар зоналарда саарылгада акша демдектерин национал банкының чаңгыс аай акша демдектери Лаостуң бүгү девискээринге боттанган турар кылдыр оларның чарлаан үнезин ёзугаар чоокку үеде солуур деп шиитпирээн.

Бот-бодуп билчир чорукту хандырар болгаш национал чөпшээрээшкиниң база каттыжыышкынының хөрээн чиигедир төлээде камгалал, иштики болгаш даштыкы херектер — мындыг үш министерстволарның эрге-хүлээлгелерининге хамааржыр бүгү чугула айтырыгларның талазы-биле чаңгыс эптиң принципин сагыырының эргежок чугулазын үш күштериниң удуртукчулары бадыткаан.

МОСКВА ОБЛАСТЬ. Москваның бажың херекселдери кылыр № 1 комбинадының конструкторлары амгы үениң таарымчалыг бажың херекселдериниң чаа хевирлерин турсускан. Ол чаа херекселдерни удавас хөй-биле бүдүрүп үндүрер.
ЧУРУКТА: чаңгыс өрээлдиг квартирага салыр чаа херекселдер.
Фото Б. Трепетовтуу. СЭТА-ның фотохрониказы.

Француз демократтарны дорамчылаан хемчег

ПАРИЖ. (СЭТА). Совет Эвилелинге хамаарыштыр француз эрге-чагыргаларның найыралга ынак' эвес үүлгедин Францияга ханы киленнээшкинни болдурган, чүл дизе, Волгага тулчуушкуннуң 20 чыл болган ою-биле холбаштыр Совет чазактың баштыңы Н. С. Хрущев болгаш ССРЭ-ниң камгалал министри Р. Я. Малиновский француз радио дамчыдылга болгаш телевидениениң дирекциязының дилээн ёзугаар ооң корреспондентизинге харыыны берген, ол харыыны телевидениеге дамчыдарын француз эрге-чагыргалар хораан.

Сенаттың коммунистиг бөлүүнүн мурнундан Жак Дюкло премьер-министрге негелде киирген. Бо шиитпир болза гитлержилериң кемниг үүлгедиглериниң дугайында ам кандыг-даа сактыышкынны бируу шапканы болгаш Боннуң адаанзырактарын сойгалааны ол болур бе, чоокта чаа Франция биле Барын Германияның ат салганы «соок дайынның» керээзинин уржуу ол бе?— деп сенатор-коммунист айтырып турар.

Национал хуралдың коммунистиг бөлүүнүн мурнундан Фернан Гренье премьер-министрге негелдени киирип, чагаа чоруткан. Ол чагаада демдеглеп турары болза, эрге-чагыргалар бо шиитпирни «ылаңгыя нацизмни ашкан эвилелчилериң тиилелгезинге дузалаан Волгоград тулчуушкуннуң 20 чыл болган оюнуң үезинде хүлээп алганы мырыңай таарымча чок болуп турар». Ол харыыларны дүрген дамчыдар төлээде, эң янзы-бүрү болгаш боттуг бышкан информацияны дыннаар эргелиг хамаатылар кылдыр дыңнакчыларны болгаш телевидение көрүкчүлерин көөр төлээде чазак кандыг хемчеглерни алыр бодап турарыл, деп коммунистиг бөлүк айтырып турар.

Социалистиг партияның органы «Попюлер де пари» солун хоруушкунну камгалаары-биле көдүрүп үндүрген чылдактарның мырыңай хоозунун айтып турар. Бо шиитпирде кижи элдепсинер чүү-даа чок тур деп солун демдеглээн. «Бисте демократияның ам чок болуп турары аас-кежик эвес-тир».

Харын чазактын аайынга хаая эвес кирип турар буржуаз солуннар безин эрге-чагыргаларның бо шиитпирин кончуг аар уржуктарлыг базым кылдыр көрүп турар.

Францияның дыка хөй көскү хөйниити ажылдакчылары киленнээшкинни илергейлеп турар. Удурланыышкынның сураглыг маадыры Роль-Таняинин СЭТА-ның Парижте салбырынче телефоннааш, медеглээни болза: «бо дээрге мээң бүгү адачыртчуларымны дорамчылаан каржы хемчег-дир».

СЭТА-ның Парижте салбырын болгаш демократтыг солуннарның редакцияларын соксаал чокка телефоннаан турар. Ол дээрге, бөлүүн эр, хөрээжен французтарның боттарының киленнээшкинин илергейлеп, боттарының найыралчы сагыш сеткилиниң илергейлээшкинин совет улуска дамчыдарын дилеп турары ол. Дыка хөй удурланыышкыннар француз телевидениенин дирекциязынга болгаш информация министерствозунга кирген.

Ажылчыннарны массалыы-биле үндүрүп турар

ТОКИО. (СЭТА). «Мицуи» деп компания «рационализацияның» программазын ёзугаар 10 муң шахтёрларны ажылдан үндүреринин планын түүлдүг деп санаан.

Ол планны ёзугаар Кюсю болгаш Хоккайдо ортулуктарда каш-каш он шахталарны хаар деп турар. Ынчаарга ажылдан үндүрткеннерин түгле чартык кезиинге чаа ажылды тыпсыр. Иваки шахтадан (Тотиги префектура) 850 шахтёрларны ажылдан үндүрер дугайын «Дзиобан танко» деп компания чарлаан. «Уба косан» деп компания 580 хире даг-жыларны кудумчуже үндүр октаар деп турар.

Хөмүр даш үлетпүрүнүн «рационализациязынын» дугайында хоойлуну япон парламент ам-даа хүлээп албаан. Ындыг турбуже, бүдүрүлге эдлери ол хоойлуну херек кырынга шагда-ла боттандыра берген. Ажылдан үндүрер чоруктун чалгыы улам чаа-чаа цехтерни хүн бүрүде хаара тудуп турар.

Шаажылакчыларны белеткеп турар

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тын шериг «партизаннарга удур хемчегларниң талазы-биле эксперттерниң» туткай чаа бөлүүн Панама каналдың зоназында баазага тургузар деп турар. Ассошиэйтед Пресс агентилелдиң Вашингтондан дыңнатканы болза, улустун кандыг-даа тура халыышкынын базар талазы-биле латин-америк чурттарның чазактарынга дузалаары ол бөлүктүн сорулгазы болуп турар.

Партизаннарга удур бөлүктер Латин Американың каш-каш чурттарынга, оон иштинде Колумбияга болгаш Гватемалага хөделип турган дээрзин дыңнадыгда оон ынай айтып турар.

Агентилелдиң дыңнадып турарыбиле алырга, ындыг хемчеглер «Панама каналының зоназынга чаа кезек тургустуна бергенде калбарары чугаа чок».

Америк колонизаторларның Катангада кажарлаашкыны

КНО-нуң шериглери Катанга жандармериянның туруштарынче декабрьниң 28-те эгелээн шавар халдаашкынын ийи-ле неделя хиреде доозупкан болгаш Катанганың стратегтиг бүгү-ле төптерин ээлеп алганнар.

Чомбениң хоргадаан чери болур Элизабетвильге төп чазактың министр-резидентизи көстүп келген. «Юнион миньер» концерн бодунуң үндүрүг шилчидилгелерин төп чазак биле Катанганың можу эрге-чагыргаларының аразынга деп-деңе кылдыр хуваарының дугайында чугаалажыышкыннарны Леопольдвильге эгелээр ужурга таварышкан. «Хамаарышпас» Катанганың кызыл-ногаан тугун дүжүрүп каапкан, а ооң орнунга Конго республиканың аккөк-алдынналчак тугун Катанганың камгалал министерствозунуң кырынга аскан турган. Чомбе февральдың 6-да «эмнедири-биле» Анголаны болгаш Родезияны таварты, Парижче чоруй бэрган. Ол-ла хүн КНО-нуң чиңгине секретары У Тан Айыыл чок чорук чөвүлелинге кылган иletкелинге Катанганың хоорулчак чоруун «чок кылган» деп чарлаан.

Катанга чарылдырыкчыларны шериг талазы-биле чылча шапкан чорук ол байлак можуну республика-биле катап ёзулуг каттыштырарынга боттуг байдалдарны тургусканы маргылдаа чок болбайн аан. Ынчалзаа-даа бо хүннерде Элизабетвильден кээп турар дыңнадыглар болза Катанганың чарылдырыкчыларын узуткаар чорукту болдурбас дээш, барын талакы күрүнелер моондактаашы турупкан дээрзиниң дугайын чугаалап турар.

Чарылдырыкчыларның үндүрүп турган почта маркаларын Катангада хоругдаан, ынчалза-даа чарылдырыкчыларның саазын акшазын — катанга франкыларны хевээр арттырган. Ам Катангада болуп турар чоруктун ужур-утказы оон тодаргай илереп турар. Чарылдырыкчылар КНО-нуң төлээлекчилериниң караанга көзүлдүр-ле 1,5 миллиард франкыларны Родезияже болгаш Анголаже шилчидип, банкыны куругладып каапканда, төп чазак Катанга банкызынга контрольду тургускан. Ам үптеткен банкының агар-санында үүгле 116 доллар 28 цент бар болуп турар.

Мурнуу Катанганың бүгү-ле административтиг аппарадын ол хевээр арттырган. Антуан Гизенганы болгаш өске-даа чүс-чүс конго патриоттарны хоругдалда тургузуп турар Адуланың чазаа Чомбени, ооң «министрлерин» келдередип салыпкан. Катанга можунуң эрге-чагыргалары болгаш оларның даштыкы чөвүлекчилери боттарының албан-дужаалын чидирер деп ондаксынган хөрээ чок, катанга жандармериянның офицерлери эрге-хүлээлгези дээш дувуревезе ажырбас деп, министр-резидент Илео бүзүреткен. Жандармериянның командылакчызы генерал-лейтенант Моке президент Касавубуга даңгырак бээр дээш Леопольдвильче чоруй баар аразында, 500 ажыг ак кештиг хөлезиленикчилер Родезияже болгаш Анголаже чаштына бергеи азы хамааты идик-хел болгаш бижиидокумент бергеи «Юнион миньер» компанияның албан-хаакчылары болу бергеннер. Боттарының албан-хүлээлгелеринге хевээр арткан азы Чомбе ышкаш, боо-чепсээ-биле шыргай арыгларга чаштынып чыткан жандармнар дээре үе келир дээрзинге идегелин оскунмайн турарлар.

Конгода КНО-нуң шериглериниң командылалының угланыышкынын тодаргайлап турар барыын талакы күрүнелериң чажыт кажарлаашкынарын сойгалап илеретпишаан. Катангага КНО-нуң кол төлээлекчизи турган Конор О, брайен мынча деп медеглээн: Катанганың Конгодан аңгыланыышкынын күш-биле узуткап чок кылганының соонда, «чаа аңгылаашкынның фундаментизин» КНО боду кылып турар. Катанганың можу чазаанның даргазының эрге-хүлээлгеэин күүседир Чомбе бодунуң чарылдырыкчы ажыл-чорудулгазын катап эгелээр болза, ол деткимче чок артпас деп, англи парлалга сагындырып турар. Англияның хөреңгитен бөлүктериниң органы «Стейтист» журналдың онзалан демдеглеп турары болза: «күткүүшкүн-биле кылган шиитпирлээшкин үр догуннап шыдавас» деп Макмилланның чазаа санап турар. «Катанганың девискээринге КНО-нуң улуг күштери артпайн барганда Чомбе аңза олурар» деп бодаары берге.

Тургустунган байдалдарда Конгонуң хөй-ниитизи Катанганың айтырыының талазы-биле Каттышкан Штаттарның ийи арыныг чоруунуң утка-шынарын улам тодаргай билип бар чыдар. АКШ-тың башкарыкчы бөлүктери КНО-нуң Катангада шериг хемчеглерин деткээн, ынчалзаа-даа америк пропаганданың көргүзүп турары ышкаш Конгонуң «чаңгыс эвинге күткүлдүүнүң ужурунда» ону ынчаар кылган эвес. Олар ол хемчеглерни күткүтүптес барын-европа адаанакчыларны Катангадан үндүреринин, Конгонуң төп чазаанга америк салдарны быжыглаарының чепсээ кылдыр көрүп турганнар. «Трибюн де насьон» деп неделя санында үнер француз солуннуң дыңнаткан медээлерин ёзугаар алырга, Катангада хемчеглер америк чазак биле Адуланың аразынга дугуржулганы чарары-бале капсырлашкан... Адула блоктарга каттышпастың политиказындан ойталаан болгаш америк капитал салыышкынларга магадылалды берип, найырал болгаш кады ажылдажылга дугайында керээни АКШ-биле чарарын хүлээнген. Конгонуң парламентизиниң ажыл-чорудулгазын түр соксадыр болгаш келир үеде националисчи партияларны тарадыр деп шиитпирин эрткен чылдың декабрь 25-те болган чөвүлел хуралга хүлээп алган турган. Ол чөвүлел хуралга Адуланы долгандыр генерал Мобуту, иштики херектер талазы-биле чиңгине секретарь Кандоло болгаш... Каттышкан Штаттарның элчини чыылган.

Леопольдвильде америк элчин чери Чомбениң бөлүүн узуткап чок кылырын бодунуң сорулгазы кылдыр салбаан. Америк монополияларының аайынга киир тыртырган соонда сепаратистер төп чазакка ыйыышкын кылырынга ажыктыг апаар боор деп америк элчин чери кордап турган. Ам безин Катанганы чарылдырарын катап эгелээриниң айыылын КНО-нуң шериглерин Конгога арттырарынга болгаш чурттуң херектеринге АКШ-тың холгаарлаашкынын калбартырынга ажыглан турар. «Юнайтед стейтс ньюс энд уорлд рипорт» журналдың бижип турары болза: «Каттышкан Штаттар Конгону америк колония кылып алган турарынга, ында корум-чурумну тургузарынга америк шериглерни ажыглаарынга белен турар ужурлуг».

Колонизаторларның чимзениишкиниринин төвү Элизабетвильден Леопольдвильче шилчээн. Бүгү түүлдерден билдинип турары-биле ол көөрге, Бельгия, Англия, Франция Конгонуң чес-холазы болгаш ураны, кобальтызы болгаш алмазы дээш демиселге боо-чепсээн холдан салырын база-ла бодавайн турар. Эрткен чылдың төнчүзүнде Вашингтонга болган чугаалажыышкыннарга Бельгиянның даштыкы херектер министри Спаак Конгога «национал эптежилгениң» америк планын деткээн. «Юнион миньер» концернинің үндүрүг шилчилгелерин төп чазак биле Чомбениң аразынга бир деңе кылдыр үлеп бээр дугайында Адуланың чазаа-биле дугуржур кылдыр ону ол план албадап турар. Бельгия олче түгле америк ыйыышкынның ужурунда барган эвес. Чомбениң сепаратисчи ёзу-чурумун ажыы-биле деткип, хуваалда чок тергиндээшкинни хевээр артырып албышаан, Катангада «Юнион миньер» концерн Конгонуң өске-даа можуларында бельги компанияларның быжыг туруштарын үреп, Леопольдвильге Бельгияның политиктиг кажарлаашкынын бергедеткен турган.

Ам КНО-нуң хемчеглериниң соонда «Сосьете женераль» болгаш Катангада кызаттырган өске-даа бельги компаниялар Конгонуң өске районларында түүлдерни холга алырынче шиитпирлиг киргеи. Февральда европа «ниити рыноктуң» тускай төлээлери Леопольдвильге чораан. Конгонуң төп чазаанда бельгичи хөөннүг ажылдакчылар Конгонуң «экономиказын катап тургузарының» планын ажылдап кылыры-биле ол төлээлерни чалап келдирген. Төп чазактың хөйниити ажылдар министри Дельво, ол төлээлерни чалап келдирер дугайында чугаалажыышкынларны Брюссельге чорудуп турары-биле медеглээни болза, чазак Бельгиядан «онза дузаламчыны манап турар» болгаш чаагай сеткилдиг бүгү бельгичилерге эжикти калбаа-биле ажыдып бээр».

Экономиктиг фронтуга алды европа чурттар-биле кадыг-дошкун сегиржип алыышкынның болу бээрин билгеш, Вашингтон төлээлерин Конгоже удаа-дараа чорудуп турар. АКШ-тың күрүне секретарының дузалакчызы Харлан Кливлэнд америк экономиктиг төлээлерни баштап алгаш, январь 31-де Леопольдвильге келгеш медеглээни болза: «Конгодан Катанганы чарылдырарының төнчүзүн конго айтырыының болу бээрин билгеш, Вашингтон төлээлерин Конгоже удаа-дараа чорудуп турар. АКШ-тың күрүне секретарының дузалакчызы Харлан Кливлэнд америк экономиктиг төлээлерни баштап алгаш, январь 31-де Леопольдвильге келгеш медеглээни болза: «Конгодан Катанганы чарылдырарының төнчүзүн конго айтырыының болу бээрин билгеш, Вашингтон төлээлерин Конгоже удаа-дараа чорудуп турар. Ындыг-даа болза, ол дээрге Конгобиле АКШ-тың харылзааларының соонуургалдыг үе-чадазының херек кырында эгелээни болур». Ол соонуургалдыг үе-чадада» америк империализм республиканы кулданырынга экономиктиг «дузаламчыны» ажыглаарын планнап турар. Программаны ажылдап кылыр болгаш «дузаламчының» негелделерин тодарадыры-биле Харлан Кливлэндиниң ында чеде бергени ол. Чаа хевириниң америк колонизаторлары Катангада болган болуушкуннарны боттарының моон соңгааргы эжелелинге ажыглаарынга база чүткүлдүг болуп турар. Ындыг болза-даа конго улус ындыг эжелелге таарымчалыг эвес чоленгииш-тир. Конго—америктиң колониязы болбас!

С. Лосев. (СЭТА).

Республикага АГААР-БОЙДУСТУН байдалы

Бөгүн республикага кошкак хат, даглыг черлерге дынзыыр хүн болур. Агаарның температураазы: даглыг районнарга 10—15, өске черлерге 20—25 болгаш Кызылга 22—24 градус соок болур.

АРАГАЛАДАР ЧОРУК КАДЫКШЫЛДЫ УРЭЭР

Ол чем түүлдүрүүшкүнүн САНДАРАДЫРЫПГА БӨЛГАШ ОРГАНИЗМНИҢ ААРЫГЛАРГА УДУР ГУРУШТУУН ПОШКАДЫРЫНГА ЧЕДИРЕР. БУУРЕКТИҢ болгаш БААРНЫҢ, ЧУРЕКТИҢ болгаш УЛУГ-ХЫРЫННЫҢ ААРЫГЛАРЫН ТЫВЫЛДЫРАР. АРАГА НЕРВИ ААРЫЫР ЧОРУККА БОЛГАШ ЭЛЕККЕ КЫРЫЫРЫНГА, КЕМДЕП КЕРГЭЭШКИНГЕ болгаш АЖЫЛГА ҮРЕЙ КЫЫЫШКЫННАРГА, ӨГ-БҮЛЕНИҢ ЧӨРҮЛДЭЭЛЕРИНГЕ БОЛГАШ КЕМ ХЕРЕК ҮҮЛГЕДИПШКИННИГЕ ЧЕДИРЕР.

ХӨЙ АРАГА ИЖИП ЧОРУУР КИЖИ УР ЧҮРТТАВАС !

РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫЫШКЫН БАЖЫҢЫ.

ШИЛИНДЕКТЕРНИҢ НЕДЕЛЯЗЫ

ЦСКА-ның спорт ордузунуң чоогунда улуг эвес бажынчыгаш бар. Бо хүннерде ында москвачылар болгаш свердловчулар, горькийжилер болгаш Хабаровскиде шериг-ниң спорт клувунуң төлээлекчилери чурттап турар. Ол болза шайбалыг болгаш мячилиг хоккейге Совет Эвилелинин шилиндек командазының составында ойнаары-биле белеткеп эрттирип турар хоккейжилер-дир. Олар удавас Швецияга эгелээр делегей маргылдаазынга баарлар.

Мячилиг хоккейге Совет Эвилелинин шилиндек командазы февраль 20-ден 24-ке чедир делегейге бирги чер дээш маргылдаага киржир. Бистиң командавыс делегей чемпиону атты 1961 чылда Норвегияга болган маргылдаага киришкеш чаалап алган.

Шилиндек команданың тренери, спорт мастери Иван Балдин СЭТА-ның корреспондентизинин айтырыларына мынча дээн:

— Бистиң командавыстың составы кажангызындан-даа артык шыырак. Оларның хөй кезин мурнунда болган делегей маргылдааларына киржип чораан. Совет хоккейниң адын камгалаары-биле дараазында эштер Швецияже чоруур: Валентин Атаманычев, Николай Дураков, Александр Измоденов (Свердловскиде шериг-ниң спорт клуву), Анатолий Мельников, Михаил Осинцев, Евгений Папугин («Динамо» Москва), ол ышкаш 1961 чылдагы делегей маргылдаазының киржикчилери Свердловск чурттуг Виктор Шеховцев, Валентин Хардин, Юрий Варзин, Калининградтың «Вымпел» командазының ойнакчызы Юрий Шорин, Москваның динамочузу Валерий Маслов. Шилиндек команданың составына бир-ле дугаар киргеннер болза: Евгений Герасимов, (Хабаровск), Виталий Данилов, Альберт Вологжанников («Динамо» Москва), ол ышкаш «Вымпелдиң» вратары Виктор Громаков.

Маргылдаа болур хүннерде агаар-бойдустун байдалы кандыг болур чүве ийик, ол үеде мурнунда чылдарда Скандинавияга чылый бээр турган, бир эвес ам база ынчан барза бистиң дүрген маңнап ойнаар ооллдарывыска арай шаптыктаар магат чок, ынчалза-даа команданың кежигүннери делегей чемпиону атты чаалап алырынга туруштуглар.

Шилиндек команда бодунуң бирги контроль оюнун багай эвес эрттирип, Москваның «Фили» деп спорт клувунун командазын 8:2 санга уткан. Дураков, Папугин, Маслов болгаш Измоденов олар тергин ойнааннар. Швецияже чоруурунун мурнунда шилиндек команда Калининградка, Курскиге ужуражыышкыннарны эрттиргеш, Финляндияже аттаныптар.

Шайбалыг хоккей талазы-биле шилиндек команданың тренерлери Аркадий Чернышев болгаш Анатолий Тарасов олар арай дувуренчиг байдалда деп чугаалаза ажырбас. Чүл дизе шилиндек командага кирги дег ойнакчылар-ла хөй, ынчалза-даа олар бот-боттарының аразында ойнажырынга чаңчыгып четтикпээн. Чемпионатка чедир арткан хүннерде дүрген «операция» кылып турган, шилиндек команданың «аарыг» черин «эмнээри» — эң чугула сорулга болуп турар.

Шилиндектерни шилип алырынга АКШ-тың командазы-биле ужуражыышкын дузалаар боор деп идегел турган, ынчалзажок аалчыларның командазы арай-ла кошкак кижилерден тургустунган болганындан чогуур түннел ам-даа үндүртүнмээн. АКШ-тың шилиндек командазы бистиң хоккейжилеривиске 12:0 санга уттурган.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

Кинотеатрларга

ФЕВРАЛЬ 13-ТЕ

«НАЙЫРАЛ» «Шынны саглээйн» 10, 1.40, «Сезиглел адаанда» 11.50, 7.10, «Буруулуг эвес мен!» 3.30, 5.20, «Леди Гамильтон» 9 шактарда.

«ВОСТОК» «Дарганның тугу» (делгем экранныг) 3.15, 5.15, «Чылча шаптырган кузелдер» 7.15, 9.15 шактарда.

«КАА-ХЕМ» «Чажыт ортулуг» 11.15, 1.15, 3.15, «Диңмирээшкиниң изи-биле» 5.15, «Ховуларда чаңныг» 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНИСЕЙ» «Айыылдыг десиниигде» 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

Утпаңар!

Ыяавыла камгаладыр түүлдериниң дугайында хоойлуну ёзугаар Курстрахование черинин инспекциялары хамаатыларның ажылагыйларында тудугларның болгаш малдың үчёдун чорудуп турар. Учётту чоруткан түннелинде камгалалдың херечилелдерин хамаатыларның ажыл-агыйларынга тыпсыр.

Айыткан херечилелдерни ёзугаар хамаатылар камгалал телевирлерин киирер ужурлуг:

— кедээ черлерге—кедээ Советтерге;

— хоорай черлерге—Курбанкының салбырларынга, ажаалга кассаларынга, Курстрахование черинин инспекторларынга болгаш агентилеринге.

Хамаатылар! Ыяавыла камгаладыр түүлдериниң талазы-биле телелгелерни ей-шаанда киирирер. Өреленир чорукту болдурбаңар.

КУРСТРАХОВАНИЕНИҢ ЭРГЕЛЕЛИ.

ХАМААТЫЛАРГА

1963 чылдың февраль 24-те Москва хоорайга 1963 чылдың акша-бараан лотереязының бирги үндүрүлгезинин ойнаашкынныг тиражы болур.

Тиражтың 50 разрядтарынга 7.500.000 рубль түлүг 4.000.000 ойнаашкыннар болур. Оон иштинде «Москвич» деп 50 автомашиналар, «Планета» деп 350 мотоциклдер, 3.900 даараныр машиналар, 3700 соодукчулар, 2150 хеп чуур машиналар, 4000 хевистер болгаш өске-даа улуг үнелиг бараанар бар.

Лотерея билеттерин ажаалга кассаларындан, магазиннерден, харылзаанын албан черлериндеи, солуннар киоскилериндеи, кинотеатрлардан, вокзалдар болгаш аэропорттун кассаларындан садып ап болур.

ЛОТЕРЕЯ БИЛЕТТЕРИН САДЫП АЛЫРЫН УТПАҢАР!

АЖААЛГА КАССАЛАРЫНЫҢ ЭРГЕЛЕЛИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчызының 35-24, пропаганда киллизинин 23—54, харыысалгалыг секретарының болгаш харыысалгалыг дежурныйның 23-35, көлээ ажыл-агый киллизинин 25-38, партийжи амыдырал болгаш культура амыдырал киллистериниң 37-13, иштики информация киллизинин 20-60, чагаа болгаш совет тургузуг киллистериниң 21-27, үлетпүр болгаш транспорт киллизинин 22-64, бухгалтериянын 31-75, корректорларнын 21-47. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

ТС—00055. Чагыг № 116. Культура министерствозунуң типографиязы